

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra Sociální patologie a sociologie

Postoj občanů České republiky k trestu smrti

Bakalářská práce

Autor: Bára Bělohávková
Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: JUDr. Miroslav Antl
Oponent: Mgr. et. Mgr. Tereza Raszková

Zadání bakalářské práce

Autor: Bára Bělohlávková

Studium: P15P0922

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Postoj občanů České republiky k trestu smrti**

Název bakalářské práce AJ: The Attitude of the Citizens of the Czech republic towards a Death Sentence

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce popisuje vývoj trestu smrti, jeho zrušení v České republice a poslední popravené lidi v ČR. Zabývá se zeměmi vykonávajícími trest smrti v současné době a způsoby provedení exekuce. Vymezuje argumenty pro a proti trestu smrti a způsoby trestání v současnosti. Praktická část zjišťuje postoj současných občanů České republiky různých věkových kategorií k trestu smrti pomocí drobného kvantitativního výzkumu.

MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost. Vyd. 1. Překlad Vladimír Čadský. Praha: Rybka Publishers, 1998. ISBN 80-7176-812-X.

MAREK, Vlastimil. Něco v síti: fejetony, které vycházely od roku 1997 na internetu na adrese <http://svet.namodro.cz>. 1. vyd. Praha: Dharma Gaia, 1999. ISBN 80-86013-57-X.

MALÝ, Karel a Florián SIVÁK. Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Praha: H & H, 1993. ISBN 80-85467-61-5.

FICO, Robert. Trest smrti. Bratislava: Kódexpress, 1998. ISBN 80-967943-8-8.

DRBOHLAV, Andrej. Etopedie I: trest smrti versus trest života pro sériové vrahy. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. Edice speciální pedagogiky (Gaudeamus). ISBN 80-7041-163-5.

Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vyd. 6. Praha: Armex, 2015. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-36-6.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: JUDr. Miroslav Antl

Oponent: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne

Anotace

BĚLOHLÁVKOVÁ, Bára. *Postoj občanů ČR k trestu smrti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018, 57 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou postoje občanů ČR trestu smrti. Cílem této práce je nastínit postoj občanů ČR k trestu smrti. Teoretická část práce popisuje účel a funkci trestu obecně, poté se zaměřuje konkrétně na trest smrti. Zaměřuje se na historii tohoto trestu v České republice a jeho zrušení. Práce také zmiňuje poslední popravené osoby v ČR. Následují metody exekucí, které se prováděly v historii a v současné době. Dále práce popisuje postoj společnosti k trestu smrti ve 21. století, jak se k němu staví Česká republika a jiné státy světa.

Praktická část práce navazuje na teoretickou část, bylo provedeno šetření mezi občany ČR za účelem zjištění postoje naší současné společnosti k trestu smrti a porovnání výsledků mezi věkovými kategoriemi. Odpovědi respondentů byly zpracovány do tabulek a grafů.

Klíčová slova: trest, trest smrti, exekuce, trestný čin

Anotation

BĚLOHLÁVKOVÁ, Bára. *The Attitude of the Citizens of the Czech republic towards a Death Sentence*. Hradec Králové: Faculty of Educaiton, University of Hradec Králové, 2018. 57 pp. Bachelor Degree Thesis.

The thesis is about attitudes of the Citizens of the Czech Republic towards a death penalty. The aim is to outline the attitude of Czech citizens to the death penalty. The theoretical part of the thesis describes the purpose and function of punishment, and after that, it focuses on the death penalty. It focuses on the history of death penalty in the Czech Republic and its abolition in our country. The thesis also mentions the last executed people in the Czech Republic. Following that, there is a description of the methods of execution that have been used in history and nowadays. Furthermore, the thesis describes the attitude of the society to the death penalty in the 21st century.

The empirical part of the thesis follows the theoretical part. I did an investigation among the citizens of the Czech Republic to determine the attitude of our society to the death penalty and I compared the results among the age categories. The responses of all the respondents were processed into tables and charts and are enclosed in the thesis.

Keywords: penalty, death penalty, execution, crime

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Miroslavu Antlovi za cenné rady a také své rodině za podporu při psaní práce.

OBSAH

ÚVOD	9
1. Trest smrti a s ním spojené pojmy	10
1. 2 Účel a funkce trestu.....	10
1. 3 Trest smrti	11
1. 4 Trest odnětí svobody na doživotí	12
1. 4. 1 Absolutní doživotí.....	13
2. Historie trestu smrti	15
2. 1 Hrdelní soudnictví v českých zemích	15
2. 2 Trest smrti na území Československa	16
2. 3 Zrušení trestu smrti v ČR	17
2. 4 Čeští lidé odsouzení na smrt	18
2. 4. 1 Olga Hepnarová	18
2. 4. 2 Vladimír Lulek	19
3. Způsoby exekuce	20
3. 1. Ukamenování	20
3. 2 Upálení	20
3. 3 Oběšení.....	21
3. 4. Gilotina.....	22
3. 5 Zastřelení.....	22
3. 6 Elektrické křeslo	23
3. 7 Plynová komora	24
3. 8 Smrtící injekce	24
4. Společnost a trest smrti ve 21. století	25
4. 1 Argumenty pro a proti trestu smrti.....	26

4.2	Vykonané tresty smrti za rok 2016	27
4.3	Postoj občanů ČR k trestu smrti (CVVM)	28
5.	Výzkumné šetření	30
5.1	Cíl výzkumného šetření a hypotézy	30
5.1.1	Stanovené hypotézy	30
5.2	Metodologie	31
5.3	Výzkumný soubor respondentů	32
5.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření	32
5.5	Vyhodnocení stanovených hypotéz	50
5.6	Shrnutí dotazníkového šetření.....	50
	Závěr	52
	Použitá literatura	54
	Seznam příloh	57

ÚVOD

Tématem této práce je postoj občanů České republiky k trestu smrti. Toto téma mě zaujalo právě proto, že je stále předmětem živé diskuze, i přestože to brzy bude již 30 let, co byl trest smrti na území České republiky zrušen. Řeší se jak mezi veřejností, tak mezi odborníky. Při sledování médií si všímám, že se stále objevuje mnoho lidí, kteří po znovuoobnovení trestu volají a nejsou spokojeni s výší trestů, které jsou v dnešní době zločincům ukládány.

Trest smrti je nejvyšším trestem. Jde o definitivní trest, který již nelze vzít zpět. Na to poukazují odpůrci tohoto trestu, kteří poukazují i na možnost justičního omylu, jehož existenci nelze popřít, jelikož jsou známy případy, kdy byl odsouzen nevinný člověk. Zastánci tohoto trestu poukazují na to, že tento trest odradí potenciální zločince od páchaní trestné činnosti, nebo že věznění doživotních vězňů je ekonomicky náročnější než trest smrti.

I když jsou diskuze o znovuzavedení trestu smrti zbytečné, protože Česká republika je vázána několika mezinárodními dohodami, které tento trest nepřipouštějí, lidé se tímto tématem často zabírají. Volání společnosti po zavedení trestu smrti se objevuje zejména v případech, kdy se v médiích objeví informace o brutálním trestném činu, nejčastěji vraždě. V současné době je ve světě snaha zcela zrušit trest smrti a nahradit ho jinými tresty, zejména doživotním trestem. Tuto snahu jeví například Amnesty International, která brání lidská práva po celém světě. I přestože v posledních letech mnoho států trest smrti zrušilo, je tento trest stále možné uložit ve více než 55 zemích světa. Státy, které tento trest používají, jsou například Spojené státy americké, nebo některé asijské a africké země.

V práci se zabývám obecnou částí týkající se trestu, kde popisují funkci a účel trestu, dále popisují trest smrti a absolutní doživotí. Poté zmiňuji historii trestu smrti, zejména na našem území, a také jeho zrušení v České republice a mezinárodní závazky, kterými je Česká republika vázána. Zmiňuji také poslední popravené lidi na území Československa. Dále rozebírám jednotlivé způsoby exekucí, od historických po moderní. Poté se práce zaměřuje na postoj společnosti k tomuto trestu ve 21. století. Zejména na současný stav trestu smrti ve světě a jeho využití a argumenty pro a proti trestu smrti. Cílem praktické části této práce je zmapovat postoj občanů ČR k trestu smrti, zejména z pohledu věku, za pomoci dotazníkového šetření.

1. Trest smrti a s ním spojené pojmy

Trest smrti je státem nařízené usmrcení člověka za trestný čin, který spáchal. Nazývá se také „absolutním trestem“. Je to radikální řešení, jehož následky není možné napravit. Dnes je možné tento trest uložit ve více než 55 zemích světa. V některých zemích se trest smrti ukládá i za pro nás absurdní zločiny.

V této kapitole se nejprve zaměřím na základní funkce trestu a jeho cíle. Dále na samotný trest smrti a na „nejhorší“ trest, který lze v ČR uložit, tedy trest odnětí svobody na doživotí a s ním související absolutní doživotí.

1.2 Účel a funkce trestu

Nejdříve si musíme vymezit samostatný pojem „trest“. Jelínek trest definuje následovně: „Trestem rozumíme zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Trest, právní následek činu, na němž lpí vina, spočívá v právní újmě a ta je pachatelem činu pocíťována jako zlo a podle vůle zákonodárce má být jako taková přijímána“ (Jelínek, 2010, s. 831). Trest by měl mít z penologického hlediska dvě základní funkce: ochranu společnosti před pachateli trestných činů a nápravu pachatele.

Podle Sochůrka má trest funkci:

- informační – odsouzenému je sdělována nesprávnost jeho chování
- motivační – snaha o zlepšení chování, prospěchu
- vztahovou – vyjádření negativního vztahu
- preventivní – aby se odsouzený vyvaroval toho, co k trestu vedlo

Také by podle něho pro pachatele trest měl být:

- citelný
- až na výjimky jistý
- následovat co nejrychleji po provinění

(Sochůrek, 2007, s. 18)

V průběhu historického vývoje se vytvořily teoretické koncepce účelu trestu: teorie absolutní, relativní a smíšená. Teorie absolutní spatřuje podstatu trestu v odplatě

za spáchaný trestný čin. Řídí se latinským „punitur, quia peccatum est“, tedy „trestá se, neboť bylo spácháno zlo“. (epravo.cz, online) Relativní teorie spojuje podstatu trestu s účelem, tedy především s ochranou společnosti a jedince v této společnosti. Trest jako odplatu odmítá. „Punitur, ne peccetur“, tedy „trestá se, aby nebylo páčáno zlo“. (epravo.cz, online) Smíšená teorie se snaží propojit myšlenky absolutních i relativních teorií: „Jde o sloučení spravedlivého trestu, o jaký usilují teorie absolutní, s obecně nebo speciálně preventivním účinkem tak, jak to požadují teorie relativní“ (Bestová 1996, s.145).

Účel trestu nám stanovovala přechodí úprava Trestního zákona č. 140/1961 Sb. v § 23: „Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti“ (zakonyprolidi.cz, online). Současný trestní zákoník 40/2009 Sb. účel trestu vysloveně nestanovuje, ale poukazují na něho základní principy ukládání trestněprávních sankcí stanovené v § 37 a § 38. Je to zásada zákonitosti, zásada humanity, zásada přiměřenosti a zásada individualizace sankce. (zakonyprolidi.cz, online)

1. 3 Trest smrti

Absolutní trest je jedním z nejužívanějších trestů po celou historii lidstva. Teprve v nedávné době byl nahrazen tresty spojenými s odnětím svobody. Jeho hlavním účelem je odstranění jedince, u kterého není možná převýchova a s tím spojená ochrana společnosti, kdy v zájmu ostatních je mu odebráno právo na život. V současné době je tento trest uložen za širokou škálu trestných činů, nejčastěji však za ty nejzávažnější. Existují však i země, které se tento trest nebojí použít i v pro nás banálních případech (o tom blíže v kapitole 4).

Drbohlav definuje trest smrti takto: „Trest smrti je výrazem pomyslné spravedlnosti vyvážení mezi vrahem a obětí. Je kompenzací a odplatou společnosti za násilí a delikty, jež se protíví normám. Je bičem spravedlnosti na ty jednotlivce, kteří bez imperativu zachování lidského života vraždí a znásilňují. Zadostiučiněním všem obětím a příbuzným, přičemž i pobídkou rozmyslu takových činů. Je to trest konečný“ (Drbohlav, 2005, s. 101). Vzhledem k tomu, že je tento trest definitivní a není zde

žádná možnost nápravy po jeho vykonání, se jedná o velmi kontroverzní trest, který v lidech vyvolává rozporuplné názory, které blíže popisují v kapitole 4.

Jednou z funkcí trestu smrti je zejména odstrašující účinek, proto si tento způsob trestání některé země nechávají jako způsob prevence kriminality. Žádná studie ale stoprocentně neprokázala, že by trest smrti měl odstrašující účinek. Kalvodová preventivní působení trestu smrti odmítá z následujícího důvodu. Existují podle ní pachatelé, kteří vraždí v afektu, pod vlivem alkoholu nebo jiné omamné látky a jednají za situace, kdy si neuvědomují hrozbu trestu smrti. Druhé, chladnokrevné pachatele, kteří zabíjeli podle předem připraveného scénáře, hrozba trestu smrti neodradí. (Kalvodová, 1995, s. 19)

1. 4 Trest odnětí svobody na doživotí

Trest odnětí svobody nemá tak dlouhou tradici jako trest smrti. Dnes můžeme jako nejhorší trest uložit trest výjimečný. Ten má dvě formy: trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let nebo trest odnětí svobody na doživotí. Společným předpokladem uložení těchto trestů je spáchání zvláště závažného zločinu. Výjimečný trest lze uložit pouze za splnění zákonných předpokladů, které jsou uvedeny v § 54 trestního zákoníku.

Doživotní trest odnětí svobody je nepřísnejším trestem, který lze v naší republice uložit. Podmínky pro jeho uložení jsou proto velmi přísné. Vymezuje ho trestní zákoník v § 54, odstavce 1, 3, 4.

Trestní zákoník v odstavci 3, § 54 uvádí, že doživotní trest může soud uložit pouze pachateli, který spáchal zvláště závažný zločin (dále ZZZ) vraždy podle § 140, odst. 3, nebo který při spáchání ZZZ obecného ohrožení, vlastizrady, teroristického útoku, teroru, genocidia, útoku proti lidskosti, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje, válečné krutosti, perzekuce obyvatelstva nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků zavinil úmyslně smrt jiného člověka, a to za podmínek, že takový ZZZ je mimořádně závažný vzhledem k zvláště zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvláště zavrženíhodné pohnutce nebo k zvláště těžkému a těžko napravitelnému následku a uložení takového trestu

vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad 20 až do 30 let. (trestnizakonik.cz, online)

Odstavec 4 téhož paragrafu poté stanovuje, že pokud soud uloží trest odnětí svobody na doživotí, může zároveň rozhodnout, že doba výkonu trestu ve věznici s ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává. (trestnizakonik.cz, online) To vzhledem k tomu, že doživotně odsouzený vězeň je vždy zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou, a do věznice mírnějšího typu může být přerazen až po 10 letech, znamená zpřísnění doživotního trestu, neboť se jeho šance na podmíněné propuštění značně oddálí nebo může být vyloučena, pokud podmínky pro zařazení do mírnějšího typu nesplní. Kalvodová uvádí, že: „Možnost podmíněného propuštění z výkonu doživotního trestu představuje významný pozitivní motivační faktor i významný prostředek ovlivňující resocializaci odsouzených. Neúměrné oddálení šance na znovunabytí svobody dané od samotného počátku či její případné pozdější vyloučení tak může působit kontraproduktivně k účelu trestu“ (Kalvodová, 2016 s. 64).

Odsouzení k výkonu trestu na doživotí vykonávají trest ve specializovaných odděleních věznic a zpravidla jsou ubytováni po jednom. Podle iuridicta není možné uložit mladistvému pachateli trest odnětí svobody na doživotí, v trestních opatřeních tento trest nemá obdobu, je možné mu uložit nanejvýš desetileté odnětí svobody. (iuridictum.cz, online)

Český psycholog Andrej Drbohlav, který se zabývá zejména sériovými vrahy, říká, že udělení doživotí je jednak výrazem spokojenosti s dodržením práv na život, zároveň je chytrým zbavením se zodpovědnosti za vynesení rozsudku smrti. (Drbohlav, 2005, s. 100)

1. 4. 1 Absolutní doživotí

Absolutním doživotím se označuje skutečný doživotní trest bez možnosti propuštění z výkonu trestu. Náš Trestní zákon při splnění určitých podmínek umožňuje propuštění z doživotního trestu odnětí svobody.

Miroslav Antl na otázku, zda by zavedl trest smrti, odpovídá takto: "Z vlastní praxe vím, že zejména vraždy malých dětí jsou tím nejhnusnějším zločinem, který by

si jistě zasloužil trest smrti. Sám jsem coby státní zástupce vyšetřoval i tyto nejhorší případy, byl jsem na místě činu a pak vyslychal gaunery... Znovuzavedení trestu smrti však Ústava ČR jasně vylučuje – a příp. návrh nemůže projít. Proto jsem vždy prosazoval tzv. absolutní doživotí, tedy trest odnětí svobody na doživotí s vyloučením návratu odsouzeného na svobodu, a to v nejpřísnějším a nejhorším možném režimu...“ (miroslavantl.cz, online)

Absolutní doživotí představuje alternativu k trestu smrti. Avšak rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ze dne 9. července 2013 v kauze Vinter rozhodl, že doživotní trest bez možnosti propuštění je ve Velké Británii nehumánní. Soud označil doživotní trest bez možnosti předčasného propuštění za porušení článku 3 Evropské smlouvy o lidských právech, kde se zakazuje nelidské a ponižující zacházení. Aby byl trest odnětí svobody na doživotí v souladu s tímto článkem, musí vždy existovat jak možnost propuštění, tak možnost přezkoumání případu. Doživotní trest bez možnosti podmíněného propuštění je podle rozhodnutí trest krutý, nehumánní a degradující. Toto rozhodnutí je závažné i pro naši zemi, zamítá se jím jakákoliv existence tohoto trestu v zemích Rady Evropy. Pro země, které nejsou součástí Rady Evropy, je tento trest nadále přípustný. (echr.coe.int, online)

2. Historie trestu smrti

Trest smrti existuje již od počátku společnosti, přesné období vzniku tohoto trestu se těžce určuje. Tento trest se začal měnit s vývojem trestního práva a v různých historických obdobích se vyznačuje určitými specifiky. Po celém světě se uplatňovaly různé techniky trestu smrti. Cílem tohoto trestu bylo zejména odstrašit potencionální pachatele od spáchání protiprávního činu. V této kapitole se zaměřím na historický vývoj trestu smrti na území České republiky.

2.1 Hrdelní soudnictví v českých zemích

Následující poznatky z této podkapitoly jsou čerpány z knihy Historie trestu smrti od Martina Monestiera. České hrdelní soudnictví ve středověku a raném novověku prošlo několika etapami v závislosti na ekonomické a politické situaci. Směřovalo od obyčejového práva k obecným právním normám.

Zemský soud má počátky ve 2. polovině 13. století. Před tento soud příslušeli šlechtici, předsedal mu panovník, jednání bylo ústní a řídil ho nejvyšší sudí. Přisedící byli tvořeni dvanácti pány a osmi rytíři. Proces měl obžalovací charakter, proto nebyla užívána tortura jako prostředek důkazu. Do 17. století byl prvním a posledním soudem, proti němuž se nedalo odvolat. Poté ztratil své postavení a stal se královskou institucí, což znamenalo, že bylo možné se proti jeho výroku odvolat k panovníkovi.

Koncem 14. století vznikl komorní soud, protože zemský soud ovládla šlechta, nicméně tento soud také brzy ovládla. Konkuroval mu zejména v letech, kdy tento šlechtický tribunál nezasedal, řešil menší pře. Panovníkova hrdelně právní pravomoc byla postupně přenesena na královská města a pozemkové vrchnosti.

V královských i poddanských městech byla městská rada představitelem hrdelního soudnictví, vystupovala jako celek na začátku soudního procesu i na jeho konci. Důležitou roli v hrdelním soudnictví měl městský rychtář, který ohledával místa činů, zajišťoval provinilce, účastnil se výslechů a exekucí. Jemu byl podřízen biřic, jemuž náležela přímá péče o vězně. Celý průběh trestního řízení zaznamenával městský písař, který vedl písemnou agendu hrdelního soudu – zapisoval žaloby, výslechy, zachycoval průběh exekuce a řešil korespondenci.

Soudy do roku 1579 užívaly Práv městských Brikciho z Licka, která pro své nedostatky nebyla oficiálně přijata, ale přesto byla prakticky používána. V roce 1579 byla tato právní norma nahrazena novým zákoníkem, jehož autorem byl Pavel Kristián z Koldína a časem k němu přibyly další předpisy. Finální rozhodnutí soudů ale ovlivnila řada faktorů, jako například společenské postavení provinilce, charakter trestného činu, vztah provinilce k městské radě nebo třeba polehčující okolnosti.

V 17. století nabýval většího významu apelační soud, který potvrzoval a přezkoumával rozhodnutí městských soudů a rozhodoval ve všech kriminálních procesech. V tomto století také zesílil vliv krajských hejtmanů – ti měli dohlížet na bezpečnost v regionu, konat předběžná vyšetřování, zatýkat zločince.

Roku 1707 byl vyhlášen hrdelní řád Josefa I., podle něhož měly nadále působit jenom ty soudy, které dosud vykonávaly svou činnost na základě zvláštního privilegia. Úkolem těchto soudů tedy bylo zatýkání a vyšetřování podezřelých, vyhlašování rozsudků apelačního soudu a péče o výkon trestu. Každý hrdelní soud měl svého předsedu a alespoň 9 přísedících, kteří znali hrdelní řád a byli schopni hodnotit objektivně a spravedlivě. Soud také živil kata a písaře.

Hrdelní řád Marie Terezie byl vydán roku 1768, tato právní norma byla však zastaralá už při jejím vydání, protože zachovávala útrpné výslechy i kruté tresty. Torturu se pokusila utřídit do stupňů, popisem aplikace a zobrazením mučících nástrojů. Skutečným pokrokem byl teprve „Všeobecný zákoník o zločinech a trestech za ně“ císaře Josefa II. z roku 1787, kde platila zásada úměrnosti mezi společenskou nebezpečností trestného činu a přísností trestu, který už nemá charakter pomsty, ale má sloužit k převýchově pachatele. (Monestier, 1998, s. 339-343)

2. 2 Trest smrti na území Československa

V České republice se popravovalo v řadě měst – např. Brno, Praha, Uherské Hradiště za pomoci šibenice. Popravy se podle Monestiera prováděly na vnějších prostranstvích a popravčí zařízení, tedy vztyčené prkno, kladka, oprátka, bylo konstruováno tak, že si odsouzený při šklubnutí provazu nezlomil vaz, ale jenom se pověsil. Odsouzený se tedy 10 až 15 minut dusil, než zemřel. (Monestier, 1998, s. 373) Poté v roce 1955 bylo vykonávání poprav centralizováno do Prahy a Bratislavy, kde

se již exekuce prováděly uvnitř. Byly k tomu zřízeny popravčí cely. Poslední poprava v Československu byla provedena 2. února 1989, kdy byl pověšen pětinasobný vrah v Pankrácké věznici. Následujícího roku byl zákonem č. 175/1990 Sb. trest smrti zrušen.

Podle dat Monestiera bylo od 9. 5. 1945 do 31. 12. 1989 v Československu popraveno celkem 1 176 lidí. Z tohoto čísla bylo 194 lidí popraveno za vraždu. Nejvíce lidí bylo popraveno podle retribučních dekretů (739). (Monestier, 1998, s. 374)

2. 3 Zrušení trestu smrti v ČR

Trest smrti byl u nás zrušen 2. května 1990 novelou trestního zákoníku. Místo něj byl zaveden doživotní trest odnětí svobody. V platnost tato novela vstoupila 1. července 1990 a od tohoto dne lze i těm nejbrutálnějším vrahům uložit maximálně trest odnětí svobody na doživotí. Trest smrti byl zrušen na popud Důvodové zprávy k návrhu novely trestního zákona, kterou podalo Federální shromáždění 2. května 1990. V této zprávě byly uvedeny tyto argumenty proti trestu smrti: „Ačkoli trest smrti byl v posledních 20 letech ukládán výlučně za vraždu spáchanou za zvlášť přitěžujících okolností a v porovnání s celkovým počtem vražd byl trestem výjimečným, má otázka ukládání trestu smrti širší aspekty a ve své podstatě přesahuje okruh trestního práva a kriminologie. Samotný trest smrti je nehumánní. Odstrašující účinek trestu smrti nelze objektivně prokázat. Trest smrti je trestem absolutním, avšak neexistuje absolutní vina. Každý pachatel byl tak či onak formován okolím, je proto i díl viny společnosti na jeho činu. Trest smrti je nenapravitelný v případě justičního omylu, pochyb o přičetnosti pachatele apod. dále bylo konstatováno, že přibližně polovina připomínkových míst je pro zachování trestu smrti. Návrh trest smrti zrušit a nahradit jej doživotním odnětím svobody byl odůvodněn i tím, že takovýto trest, ukládaný za zvlášť přísných podmínek, plní dostatečně úkol ochrany společnosti před pachateli nejzávažnějších trestných činů“ (Kalvodová, 1995 s. 50). V roce 1991 byl zákaz trestu smrti začleněn přímo do Ústavy jako součást listiny základních práv a svobod. Česká republika je navíc od roku 1992 vázána mezinárodní Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy.

Podle Chmela soudy doživotní trest ukládají stejně často, jako kdysi ukládaly tresti smrti. Tvrdí, že se odborníci shodují, že trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti. (Chmel, 2004, s.171)

2. 4 Čeští lidé odsouzení na smrt

Od vzniku republiky v roce 1918 do zrušení trestu smrti bylo v Československé republice vykonáno přes 1 200 poprav. Poslední popravenou ženou na území Československa je Olga Hepnarová. Chladnokrevný vrah Vladimír Lulek je vůbec poslední popravenou osobou v Československu.

2. 4. 1 Olga Hepnarová

Největší masová vražedkyně v poválečných dějinách Československa – Olga Hepnarová. Narodila se 30. června 1951. Byla přesvědčená, že jí celý svět nenávidí.

Francek uvádí, že: „Ve svých výpovědích neustále opakuje, že vždycky, co jí paměť sahá, fungovala pro své okolí jako otloukánek. Otec ji údajně bil zcela bez příčiny, stejně jako jeho matka, Olžina babička. Velice často ji fyzicky a psychicky týrali její spolužáci. Úplně bezdůvodně ji prý napadali i náhodní chodci na ulici a dávali jí najevo svou nenávist. Nikdy neměla kamarády, nikdy nechodila do společnosti ani do tanečních. Nejradyji byla sama doma, kde si četla, nebo později jezdila svým trabantem jen tak bezcílně a hlavně sama. Postupem času se v ní nahromadila nezvládnutelná nenávist ke všem lidem a dospěla k názoru, že se musí pomstít“ (Francek, 2002, s. 419).

A tak si Hepnarová podle časopisu 100x nejslavnější tresty smrti vypůjčila nákladní auto a mířila na Strossmayerovo náměstí. Na zastávce bylo kolem 30 osob, Olga šlápla na plyn a auto vystřelilo proti hloučku. Tři lidi byli na místě mrtví, další lidé byli s těžkými i lehkými zraněními převezeni do nemocnice. 10. července 1973 Olga Hepnarová zpečetila osud osmi nevinným lidem. Na vykonání trestu čekala skoro dva roky. Po celou dobu přijímala trest smrti s hrdostí a netečností, chvíli před popravou se v ní ale cosi zlomilo a prosila o život. Nikdo ji však nevyšel, a tak byla 12. března 1975 oběšena. (100x nejslavnější tresty smrti, 2017, s. 56)

2. 4. 2 Vladimír Lulek

2. února 1989 se v pankrácké věznici naplnula oprátka šibenice naposledy. Popraven zde byl Vladimír Lulek, jenž bez motivu, bez důvodu, zřejmě v náporu amoku a momentálního rozpoležení usmrtil svou rodinu.

Podle časopisu 100x nejslavnější tresty smrti byl Lulek před tímto činem už čtyřikrát trestaný, ale kriminál ho nenapravil. 22. 12. 1986 se vracel domů. Co se stalo ihned po příchodu domů se už nikdo nedozví. Jisté je však to, že se kvůli Lulkově náklonnosti k alkoholu pohádal s manželkou. Lulek se poté chopil nože a začal do své ženy bodat hlava nehlava. Ta se snažila vyhnout ostří nože a vyběhla na chodbu, jenže Vladimír jí dohonil a své dílo dokončil. Na pomoc jí přiběhla sousedka, která od Lulka také uštědřila několik ran. Sbíhali se sousedé a Lulek se zabarikádoval v bytě. Zamířil do dětského pokoje, kde byly jeho čtyři nevlastní děti, z nichž nejmladší bylo pouhých 18 měsíců. Lulek však vsadil rány i jim. (100x nejslavnější tresty smrti, 2017, s. 57)

Mezi další známé české vrahy odsouzené na smrt patří například Ladislav Hojer – český kanibal, Miroslav Somora – vrah stopařek nebo Marie Fikáčová – vražedkyně novorozeňat.

3. Způsoby exekuce

Dějiny hrdelního trestu nesou několik způsobů poprav, které postupem času a vývojem společnosti a práva zanikly. Exekuce se zpočátku prováděly veřejně, aby působily jako odstrašení pro potencionální zločince. Postupem času ale mizí trestání jakožto „divadelní představení“ a ceremoniál trestání postupně ustupuje do pozadí, moderní rituály trestu smrti dokonce zrušily bolest a utrpení. Foucault říká: „Během několika desetiletí zmizelo mučené, čtvrcené, amputované tělo, tělo symbolicky cejchované na tváři či rameni, vystavené živé či mrtvé, pohledu veřejnosti“ (Foucault, 2000, s. 39). Trestání se stalo skrytou částí trestního procesu, což podle Foucaulta přináší například to, že opustilo doménu víceméně každodenní zkušenosti a vstoupilo do oblasti abstraktního povědomí. (Foucault, 2000, s. 40) V této kapitole se zaměřuji na některé způsoby poprav, které se uplatňovaly v historii, ale i na ty moderní, které jsou uplatňovány dnes.

3. 1. Ukamenování

Jeden z nejstarších způsobů exekuce je ukamenování. Pochází z předbiblických dob. Popravování kamenováním mělo přesná pravidla. Odsouzenému bylo zabráněno v pohybu, byl buď připoután ke kůlu nebo ke kříži, nebo mohl být zahrabán až po krk v zemi. Smrt ve většině případů nastala rychle, neboť kameny vážily až několik kilogramů a rána takovým kamenem do hlavy způsobila rychlou smrt.

3. 2 Upálení

Voda a oheň byly považovány za očistné živly. Dle Barringa „Zlo spálené na popel přestávalo existovat ještě úplněji a dokonaleji než hříšná těla odnesená proudem vody“ (Barring, 2008, s. 35). Upalování lidí je spojeno především s čarodějnickými procesy, ale počátky tohoto trestu sahají dál do minulosti.

Chmel uvádí, že toto očistné pojetí přetrvalo do 18. století a po celá předcházející staletí byli tímto způsobem popravování především zločinci usvědčení ze sexuálních zločinů, z kacířství a čarodějnictví, tedy za zločiny proti víře. (Chmel,

2004, s. 18) Postupem času podle něho tento trest prošel různě obměňovanými postupy. Například Galové zavírali odsouzence do velkých proutěných košů, které poté zapálili. V Římě odsouzené natírali dehtem, aby lépe hořeli. Ve Francii stavěli hranice pro čarodějnice do revoluce, v jiných evropských zemích je stavěli až do 19. století. (Chmel, 2004, s. 19-20)

Ke známým popraveným osobnostem z historie patří například Mistr Jan Hus, český myslitel, kazatel a reformátor nebo Johanka z Arku, která byla v Anglii odsouzena jako čarodějnice.

3.3 Oběšení

Poprava oběšením patří k nejvíce rozšířenému způsobu exekuce. K oběšení se používá šibenice. Prvními šibenicemi byly stromy, postupem času začala města vystavovat šibenice, nejčastěji na vyvýšeném místě, aby oběšené tělo bylo vidět z co největší dálky.

Ladislav Chmel popisuje tři postupy oběšení. Prvním způsobem, který byl v dějinách nejrozšířenější, je oběšení pomocí nějaké podložky. Odsouzenec je postaven na vyvýšenou oporu – židle, vozík, stůl. Kat mu dá okolo krku provaz připevněný k šibenici a připravenou oporu jednoduše podtrhne. Tento způsob je však velmi bolestivý a smrt je pomalá. Někteří kati se svou vahou pověsili za nohy oběšenci, aby způsobili rychlejší smrt. Další způsob spočívá v tom, že se odsouzenec uváže kolem krku smyčka a konec provazu se protáhne jistým mechanismem jako je například kladka. Kat zatáhne za provaz a odsouzenec je vytažen do vzduchu – odsouzený je tedy místo pádu dolů vytažen. Při tomto způsobu jde vlastně o zardoušení, které trvalo velmi dlouho, několik minut, někdy i přes půl hodiny. Třetí způsob je nejvíce drastický. Šibenice je vybavena propadlem, které se sklopí tak, že tělo celou svou vahou propadne dolů, přičemž se napne provaz a dojde ke zlomení krčních obratlů a zardoušení. Tento způsob se ukazuje jako nejúčinnější. (Chmel, 2004, s. 41) V dnešní době se poslední uvedený způsob oběšení používá například ve Spojených státech a v některých zemích Asie.

K nejznámějším popraveným lidem oběšením v České republice patří Milada Horáková nebo již zmiňovaná Olga Hepnarová a Vladimír Lulek.

3. 4. Gilotina

Setnutí hlavy mečem přinášelo mnoho komplikací – kat nemohl meč použít znovu, musel ho nejprve nabrousit a naostřit. Pokud tedy bylo potřeba popravit více lidí za sebou, musel mít kat připravený odpovídající počet mečů. Poprava mečem nebyla úplně jednoduchá. Záleželo hlavně na šikovnosti kata, protože pokud se netrefil hned napoprvé, musel poté udeřit ještě několikrát a tím popravovanému prodloužil utrpení. Dalším problémem byla nespolupráce odsouzeného. Proto bylo zapotřebí vymyslet nové zařízení, které by udrželo odsouzeného v patřičné poloze, aby se nemohl hýbat. Gilotina je tedy mechanický nástroj, který odděluje hlavu od trupu.

3. 5 Zastřelení

Zastřelení patří k nejrozšířenějším způsobům poprav v posledních stoletích. Zastřelení má své počátky u objevení střelné zbraně. Postupem vývoje zbraně se vyvíjela i samotná technika trestu. Popravovalo se puškou, dělem, pistolí a samopalem. Chmel uvádí, že v dnešní době je tento způsob exekuce povolen v několika desítkách zemí. Jsou to země, kde tuto exekuci povolují zákony civilní nebo vojenské. Jsou to například země: Afghanistan, Čína, Egypt, Irák, Írán, Jižní Korea a některé státy USA (Chmel, 2004, s. 62)

Exekuce zastřelením se řídí určitými pravidly. Monestier popisuje, že v Americe je například vyžadováno, aby byl odsouzenec postaven zády ke zdi. Musí být přivázan tak, aby po salvě nepadl čelem dopředu. Na hlavě musí mít černou kápi, která musí být dostatečně silná a musí krýt i krk. Popravčí četa musí stát dále než dvacet kroků od odsouzenec. Vojáci dostanou již nabitě zbraně a musejí mířit na srdce. (Monestier, 1998, s. 283–284) Chmel poukazuje na to, že jedna z pušek v popravčí četě je vždy nabita slepými náboji, nikdo z čety ale neví, která to je. V Číně se střílí do zátylku, avšak v roce 1984 vymysleli nový způsob – dávku ze samopalu z bezprostřední blízkosti do zad zhruba ve výši srdce. (Chmel, 2004, s. 59-61)

Tento způsob poprav je považován za humánní, protože odsouzenec neumírá zdlouhavě. Pravda je však trochu jiná, protože byly i případy, kdy odsouzený umíral dlouho. Proto jsou v některých zemích povoleny tzv. rány z milosti.

3. 6 Elektrické křeslo

Chmel ve své knize „Nejslavnější popravvy“ popisuje vznik elektrického křesla: Když Thomas Alva Edison vyráběl a distribuoval stejnosměrný proud, objevil se konkurent Georg Westinghouse s proudem střídavým. Edisonův proud byl dražší, a tak se začal z trhu ztrácet. Spojil se proto s Haroldem Brownem, který na Edisonův podnět napsal článek o nebezpečí střídavého proudu a poté podnikl turné napříč Spojenými státy, při němž prováděl ukázkou, co dokáže stejnosměrný proud oproti střídavému. Před shromážděným davem Brown předvedl usmrcení psa střídavým proudem a pronesl, že střídavý proud se hodí k likvidaci psů a poté žertovně dodal „a k popravování zločinců“. To se v době, kdy se hledal nový způsob popravvy hodilo, a tak byl Brown pověřen k postavení prvního elektrického křesla. (Chmel, 2004, s. 72) Poté křeslo prošlo různými úpravami až do dnešní podoby.

Poprava elektrickým křeslem se dnes řídí přesně definovanými předpisy. Podle Monestiera, je vězeň převeden do cely nazývané „speciální cela smrti“, kde stráví poslední dny svého života pod nepřetržitým dohledem. Musí odevzdat všechny osobní věci a je mu vyhotoven úmrtní list, kde stojí „poprava elektrickým proudem“. Pár hodin před popravou je odsouzený převezen do místnosti, které se říká přípravná, která sousedí s popravčí komorou, kde je elektrické křeslo. Zde je podroben důkladné tělesné prohlídce, zda neskrývá předmět, který by exekuci mohl ovlivnit. Po prohlídce mu strážný ostříhá vlasy a na temeni ho vyholí, aby bylo jisté, že propojení s elektrodami na přilbě proběhne bez potíží. Poté má odsouzený 5 minut na to, aby se osprchoval a oblékl. Obvykle v době oblékání vejdou kněz a ředitel věznice a odsouzenec slíbí, že zemře okamžitě a bez bolesti. U popravvy mohou být svědci, osoby přizvané soudem a novináři, na které padl los. Sedí v „sále svědků“ naproti elektrickému křeslu. Elektrické křeslo je velké křeslo z dubového dřeva se třemi nebo čtyřmi nohami. Je připevněné k podlaze a často natřené na bílo. Pod ním je silný gumový koberec. Každé křeslo v USA je jedinečné, vyrobeno ručně. Vězeň je znehybněn sedmi řemeny: kolem pasu, přes hrud', přes hlavu, a dva vždy na zápěstí a na kotnících. Přilba je odsouzenec nasazena teprve tehdy, když se ho ředitel zeptá, zda nechce učinit nějaké prohlášení. Smrt odsouzenec způsobí proud procházející srdcem a plícemi z kontaktní destičky v masce k elektrodě na lýtku. (Monestier, 1998, s. 322–325)

3. 7 Plynová komora

Jak šel pokrok dopředu, snažili se Američané hledat humánnější způsoby popravy. Princip této popravy je prostý. Monestier ve svém díle popisuje, že odsouzenec je umístěn do neprodyšně uzavřeného prostoru a přinucen dýchat smrtelně jedovaté výpary. Po řadě pokusů byl vybrán plynný Kyanid. Má totiž ze všech známých těkavých jedů nejvyšší účinnost. Tento plyn paralyzuje činnost dýchacích enzymů, které zajišťují přenos kyslíku z krve do tělesných buněk. Buňky tedy začínají odumírat, protože nemají kyslík a dostaví se křeče, začnou se stahovat svaly, postupně jsou vyřazována mozková centra z činnosti a obvykle nastoupí srdeční zástava. (Monestier, 1998, s. 299–300) V současné době jsou plynové komory uzákoněny k popravám odsouzených osob v některých státech USA. Farringtonová ale říká, že poslední poprava smrtícím plynem v USA se uskutečnila roku 1999. (Farrington, 2007, s. 173)

3. 8 Smrtící injekce

Takzvaná „pokojná smrt“ je podle Monestiera pokládána za rychlou, bezbolestnou a poměrně levnou techniku. Roztok v injekci obsahuje tři složky: barbituráty, které vedou ke ztrátě vědomí, bromid pankurnia, jenž způsobuje svalové ochabnutí, jehož účelem je paralyzovat bránici a přerušit tak pohyby plic, a nakonec chlorid sodný, jenž má přivodit srdeční zástavu. Jedním z rizik tohoto způsobu popravy je, že lze narazit na jedince, na kterého barbituráty působí pomaleji, takže se začne dusit, protože mezitím dochází k paralýze plic. Dalším rizikem je, že sebou odsouzenec při vpichu injekce hází, jed pak pronikne do cévy nebo svalové tkáně a způsobí velice silnou bolest. (Monestier, 1998, s. 327–332) Tento způsob popravy byl podle Wallera v Americe zaveden v roce 1977, jako první tuto popravčí techniku uzákonila Oklahoma, krátce na to Texas. V nynější době je smrtící injekce nejpoužívanější technikou popravy v USA. (Waller, 2006, s. 401)

4. Společnost a trest smrti ve 21. století

Trest smrti je velmi kontroverzní téma. Spory o oprávněnost tohoto trestu probíhají dodnes. Argumentů pro a proti tomuto trestu je mnoho, jak uvádím níže.

Státy, které trest smrti v zákoně mají, jsou podle telegraphu tyto: Botswana, Čad, Komory, Demokratická republika Kongo, Egypt, Rovnicková Guinea, Etiopie, Gambie, Lesotho, Libye, Nigérie, Somálsko, Somaliland, Jižní Sudán, Sudán, Uganda, Zimbabwe, Antiqua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Kuba, Dominika, Guatamala, Guyana, Jamaica, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincent a Grenadiny, Trinidad a Tobago, USA, Afghánistán, Bahrajn, Bangladéš, Čína, Indie, Indonésie, Írán, Irák, Japonsko, Jordán, Severní Korea, Kuvajt, Libanon, Malajsie, Omán, Pákistán, Palestinská území, Katar, Saudská Arábie, Singapur, Sýrie, Taiwan, Thajsko, SAE, Vietnam, Jemen, Bělorusko - které je jedinou evropskou zemí mající trest smrti. (telegraph.co.uk, online)

Členské státy Rady Evropy se zavázaly k dodržování základních lidských práv a svobod, k čemuž samozřejmě patří i neuplatňování trestu smrti. Internetový zdroj euractiv poukazuje na to, že jedním z hlavních cílů politiky Evropské Unie je celosvětové zrušení trestu smrti. V naší době je tento trest prý přežitkem a nemá v dnešní době své místo. (Euractiv.cz, online) Proto všechny státy, které se chtěly stát členem EU, musely zrušit trest smrti.

„Na mezinárodní úrovni se problematice trestu smrti věnuje např. Komise OSN pro lidská práva, která roku 1999 přijala rezoluci vyzývající státy světa k přijetí Druhého opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech. Tento protokol je zaměřen na zrušení trestu smrti ve všech státech, které tento pakt podepsaly a pro pozastavení jeho uplatňování v zemích, kde k tomu ještě nedošlo. Na svých zasedáních se otázce trestu smrti věnují delegáti Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a pravidelně se tímto tématem zabývá i Rada Evropy (zejména její Parlamentní shromáždění). Mezinárodní uskupení s názvem Světová koalice proti trestu smrti (World Coalition Against the Death Penalty) dokonce vyhlásila 10. říjen Světovým dnem proti trestu smrti. K tomu se připojila i Rada Evropy (podpořená Evropským parlamentem) a vyhlásila tento den i Evropským dnem proti trestu smrti“ (Evropa2045.cz, online).

4. 1 Argumenty pro a proti trestu smrti

V naší zemi je téma trestu smrti aktuální i dnes. Mnoho lidí volá po znovuoobnovení trestu, zejména když se v mediích objeví informace o vraždě. Najdou se však i odpůrci tohoto trestu.

Zastánci tohoto trestu souhlasí zejména proto, že je to spravedlivý způsob, jak poskytnout pocit zadostiučinění obětem a pozůstalým a mnoho lidí se přiklání k tomu, že by měla platit zásada „oko za oko, zub za zub“. Dále se příznivci domnívají, že je to méně ekonomicky náročné než náklady spojené s dlouhodobě vězněnými osobami a náklady spojené s resocializací a reedukací pachatele. Zastánci také poukazují na odstrašující přístup. Odstrašující přístup byl uplatňován zejména ve středověku, kdy veřejné popravy zstrašovaly potenciální pachatele vidinou krutého trestu. Jako velké proti trestu smrti je tu riziko justičního omylu a odsouzení nevinného. Trest smrti je nevratný. Také je možné, že by trestu smrti mohli lidé zneužívat. Mnoho lidí také zastává názor, že trest smrti je nehumánní a porušuje lidská práva. Výrazným odpůrcem trestu smrti je Amnesty International, která je celosvětovým hnutím a jejím poselstvím je podpora dodržování lidských práv.

Navrátilová uvádí dva základní myšlenkové tábory, které se vytvořily na základě dlouhodobé diskuze o trestu smrti. Na obou stranách se jedná o argumenty z oblasti morálky, práva, filosofie, ale i ekonomie. Těmito tábory jsou abolicionisté a retencionisté.

Abolicionisté argumentují proti trestu smrti takto:

- zásada humanismu
- zásada omezení represe na nezbytnou míru
- nebezpečí nenapravitelných justičních omylů
- fakt, že podle seriózních výzkumů zrušení trestu nezvyšuje výskyt nejzávadnější kriminality
- fakt, že ztráta úcty k lidskému životu může vést k nárůstu trestných činů
- fakt, že trest smrti vyvolává mylný dojem účinného opatření, a odvádí tak pozornost od skutečných příčin zločinnosti

Naproti tomu retencionisté argumentují takto:

- silný odstrašující vliv na veřejnost
- naprosté zneškodnění zvláště nebezpečných pachatelů
- veřejné mínění vyžaduje trest smrti
- doživotní trest, který je náhradou za trest smrti, je ještě krutější
- fakt, že dlouhodobé věznění je drahé

(Navrátilová, 2010, s. 15-16)

Chmel ve své knize říká, že poslední průzkumy o vztahu mezi trestem smrti a počtem vražd, které byly vypracovány pro OSN, došly k tomu, že neexistuje vědecký důkaz o tom, že by popravy měly větší odstrašující účinek než doživotí ve vězení. (Chmel, 2004, s. 171)

4. 2 Vykonané tresty smrti za rok 2016

Za posledních 30 let se zdvojnásobil počet zemí, které trest smrti zakázaly, přesto je však v dnešní době možné tento trest udělit v 55 zemích světa. Následující údaje jsou čerpány z časopisu *Epocha Extra – Edice Horizont: 100x nejslavnější tresty smrti* (2017) ze stran 32-33. V roce 2016 bylo celkem vykonáno 1 032 poprav. Tímto číslem jsou však míněny pouze oficiálně doložené popravy, k nimž je zapotřebí připočítat Čínu, která neposkytlá všechna data. Čína dokládá 1 000 poprav, ale je více než pravděpodobné, že zde došlo k mnohem většímu počtu exekucí. Údaje v následující tabulce udávají doložené popravy ve světě za rok 2016.

Tabulka 1- vlastní zpracování podle Epochy extra: 100x nejslavnější tresty smrti

USA: 20	Nigérie: 3	Irán: 500+
Botswana: 1	Súdán: 2	Somálsko: 14
Egypt: 44	Irák: 80+	Afghánistán: 6
Bělorusko: 4+	Čína: 1000+	Bangladéš: 10
Saudská Arábie: 150+	Malajsie: 9	Indonesie: 4
Pakistán: 87	Japonsko: 3	

Trest smrti se vykonává i v dalších zemích, které nejsou uvedeny, jde třeba o Libyi, Sýrii a Jemen. Data o popravách v těchto zemích ale nebyla poskytnuta.

V Iránu je většina rozsudků uložena za delikty spojené s výrobou a pašováním drog. V Saudské Arábii se trest smrti uděluje za čarodějnictví, zřeknutí se islámu, cizoložství, loupež nebo pašování drog. V Iráku byl trest smrti obnoven v roce 2004, udělen může být za vraždy, únosy a drogové delikty. USA měla v roce 2016 nejnižší počet poprav od roku 1991. Nejrozšířenější způsob poprav v USA je smrtící injekce. V Afghánistánu bylo všech 6 rozsudků vykonáno během jednoho dne. Japonsko uvádí tři exekuce, avšak identitu obětí drží v tajnosti. V Tchaj-wanu provádějí exekuce velmi brzy po vynesení rozsudku. Někdy už po třech týdnech. Malajsie se rovněž jako Čína snaží skrývat skutečný počet poprav. Na nátlak parlamentu příslušné úřady v roce 2016 odhalily tisíce odsouzenců čekajících v celách smrti.

Není samozřejmostí, že trest smrti se ve světě uděluje pouze za násilné trestné činy. Čína uděluje rozsudek smrti třeba za narušování sociální stability nebo za hospodářské trestné činy. Irán za projevenou homosexualitu nebo politické smýšlení. Súdán za odpadlictví od víry nebo za „nezákonný“ pohlavní styk, tedy za homosexualitu. USA ukládá trest smrti za pašování drog či velezradu. Severní Korea třeba za šíření škodlivých informací.

I v dnešní době se provádí středověké způsoby poprav. V Iránu trest smrti probíhá ukamenováním a v Saudské Arábii stětím. (100x nejslavnější tresty smrti, 2017, s. 32–33)

Internetová stránka deathpenaltyinfo.org, kde se nachází veškeré informace o trestu smrti v USA a databáze všech popravených, ke konci roku 2017 uvádí, že za rok 2017 bylo popraveno 23 osob, což je již více než za celý předešlý rok. Všichni byli popraveni pomocí smrtící injekce. (deathpenaltyinfo.org, online)

4.3 Postoj občanů ČR k trestu smrti (CVVM)

V květnu roku 2017 Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) provádělo šetření o postoji českých občanů k trestu smrti. Položené otázky se týkaly obecného názoru na to, zda by měl trest smrti v ČR existovat či nikoliv a zda lidé souhlasí či nesouhlasí s konkrétními argumenty pro a proti trestu smrti. Šetření probíhalo od 8. – 18. 5. 2017. Výzkumu se zúčastnilo 1 019 obyvatel ČR ve věku nad

15 let. Pro výzkum byl vytvořen standardizovaný dotazník. Následující informace jsou získány ze Závěrečné zprávy tohoto šetření od Milana Tučka.

Jak můžeme vidět v Příloze A této práce, mírná nadpoloviční většina (53 %) souhlasí s trestem smrti – „rozhodně ano“ 22 %, „spíše ano“ 31 %, což je od roku 1992, odkdy je souhlas zjišťován, nejnižší podíl a pokles ze 76 % o 23 procentních bodů. Nesouhlas s trestem smrti vyjádřilo 38 %, což je trojnásobek od roku 1992. Dále příloha A uvádí souhlas/nesouhlas respondentů s výroky pro a proti trestu smrti. Nejvíce respondentů s výrokem podporujícím trest smrti souhlasí s tím, že „přináší spravedlivé zadostiučinění pozůstalým“ (69 %) a že „bez trestu smrti nenapravitelní těžcí zločinci zabírají místo ve vězení a stát je musí živit z našich daní“ (69 %). Nejméně souhlasí s výrokem „oko za oko, zub za zub“ (44 %). Mezi výroky zpochybňujícími trest smrti jsou na prvním místě uváděny „riziko justičního omylu“ (73 %) a „riziko zneužití“ (71 %), na posledním místě pak „projev populismu“ (33 %).

Podrobnější analýza podle Tučka odhalila některé rozdíly v rozložení odpovědí vzhledem k sociodemografickým charakteristikám populace. Největší rozdíl byl zjištěn u vzdělání. Odpověď, že trest smrti „má rozhodně existovat“, zvolilo výrazně méně respondentů s vysokoškolským vzděláním – 14 %, než ostatní vzdělanostní skupiny v rozmezí 22-24 %. Podobně významný rozdíl byl mezi nábožensky orientovanými respondenty. 16 % věřících zvolilo „rozhodně pro existenci“, zatímco nevěřících 25 %. Odpovědi částečně ovlivňuje i věk, starší věkové skupiny uvádějí zhruba o 4 až 5 procentních bodů více odpovědí „má rozhodně existovat“, nejmladší kohorta 15-19 let v 17 % uvádí odpověď „nevím“. Ukázalo se, že není žádný rozdíl v rozložení odpovědí mužů a žen. (Tuček, 2017, online)

5. Výzkumné šetření

Praktická část této práce zahrnuje výzkumné šetření formou dotazníků zjišťujících postoj občanů České republiky k trestu smrti. Účelem tohoto šetření je zjistit aktuální postoj naší společnosti k trestu smrti a výsledky poté porovnat z hlediska věku respondentů. Zjištěná data byla zpracována formou kvantitativních výsledků, tedy číselných údajů, v návaznosti na vytvořené hypotézy.

5. 1 Cíl výzkumného šetření a hypotézy

Cílem dotazníkového šetření je na zkoumaném vzorku zjistit postoje a názory respondentů k trestu smrti. I když není tento trest v současné době v našem trestním řádu a není možnost jeho zavedení, je vhodné zkoumat postoj veřejnosti k tomuto trestu a k trestům, jež tento absolutní trest nahradily.

V mém výzkumném šetření jsem se snažila zmapovat postoj naší společnosti k trestu smrti, zda by občané byli pro znovuzavedení trestu nebo ne a zda jsou spokojeni s výší udílených trestů v ČR v současné době. Tyto názory jsem poté porovnávala podle věku respondentů.

5. 1. 1 Stanovené hypotézy

H1. Více než polovina respondentů je pro znovuzavedení trestu smrti v České republice.

H2. Více než 60 % respondentů si myslí, že výše trestů, které jsou v ČR ukládány, jsou nedostačující.

Hypotézy 1 a 2 jsou stanoveny na základě mých postřehů z médií, neboť jsem si všimla, že společnost v případě, kdy se objeví nějaký krutý čin často volá po znovuzavedení trestu smrti a negativně reaguje na výši trestů, které jsou v naší zemi zločincům ukládány.

H3. Generace ve věku 61 a více let vyjádří souhlas se znovuzavedením trestu smrti v ČR v o 10 % větší míře než generace ve věku 18-39 let.

Tato hypotéza je vymezena na základě mého mínění. Myslím si, že lidé ve věku 61 a více let budou souhlasit se znovuzavedením trestu smrti ve větší míře než mladší generace, právě proto, že žili v době, kdy byl tento trest uplatňován a mohli by tímto být ovlivněni.

5. 2 Metodologie

Ke splnění stanoveného cíle mého výzkumného šetření jsem vybrala kvantitativní výzkum, který probíhal formou dotazníkového šetření. Dotazník je chápán jako soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny, a na které respondent (dotazovaná osoba) odpovídá písemně (Chráška, 2007, s. 163). Zvolila jsem ho kvůli tomu, že umožňuje hromadné získávání údajů, tedy velké množství odpovídajících při malé investici času. (Gavora, 2000, s. 99)

Dotazník je přiložen jako Příloha B této práce, je sestaven z uzavřených a škálovaných otázek a jedné polouzavřené otázky. Jedná se o zcela anonymní dotazník vlastní konstrukce, nevyžaduje žádné z údajů, které by mohly vést k identifikaci osoby. Tvorba dotazníku byla stavěna na studiu odborné literatury a jiných kvalifikačních prací, sledování diskusí a medií. Při jeho tvorbě byla snaha o dodržení všech zásad pro jeho správnost a účelnost.

Dotazník obsahuje 16 otázek. V úvodu seznamují respondenty s klíčovými pojmy v dotazníku, aby byli seznámeni s problematikou. Poté zjišťují věkovou kategorii a pohlaví respondenta, dále následují otázky týkající se problematiky trestu smrti a postojů respondentů k trestání v současné době v ČR. Respondenti mohli označit vždy jen jednu odpověď, u jedné z otázek se mohli rozepsat. Na konci dotazníku jsou uvedeny škálované otázky, kdy respondenti uvádí, do jaké míry souhlasí či nesouhlasí s uvedenými výroky týkajícími se argumentů pro a proti trestu smrti.

V rámci studia jsem v předmětu Úvod do kriminologie měla možnost provést předvýzkum, kdy se jednalo o podobný dotazník obsahující 11 uzavřených, polouzavřených a škálovaných otázek. Předvýzkumu se zúčastnilo 45 respondentů. Cílem bylo zjistit, zda respondenti rozumí otázkám. Na jeho základě jsem změnila

věkové kategorie a u některých otázek byly provedeny úpravy a dotazník byl rozšířen o některé otázky.

Výzkumné šetření pro účely této práce bylo provedeno během března 2018. Návratnost dotazníků činila 97 %.

5.3 Výzkumný soubor respondentů

Cílovou skupinu tvoří respondenti nad 18 let, kteří jsou rozděleni do třech skupin podle věku. První skupinou jsou respondenti ve věku 18 až 39 let, další skupinu tvoří respondenti ve věku 40 až 60 let a poslední skupinou jsou respondenti nad 61 let. Respondenti byli získáni pomocí internetu a rozdáním tištěných dotazníků v okrese Ústí nad Orlicí.

Celkově bylo nasbíráno 388 odpovědí, pro tuto práci však bylo použito pouze 300, protože některé dotazníky neměly úplné odpovědi a zejména proto, aby každá ze skupin měla stejný počet respondentů. Každá cílová skupina je tedy tvořena 100 respondenty.

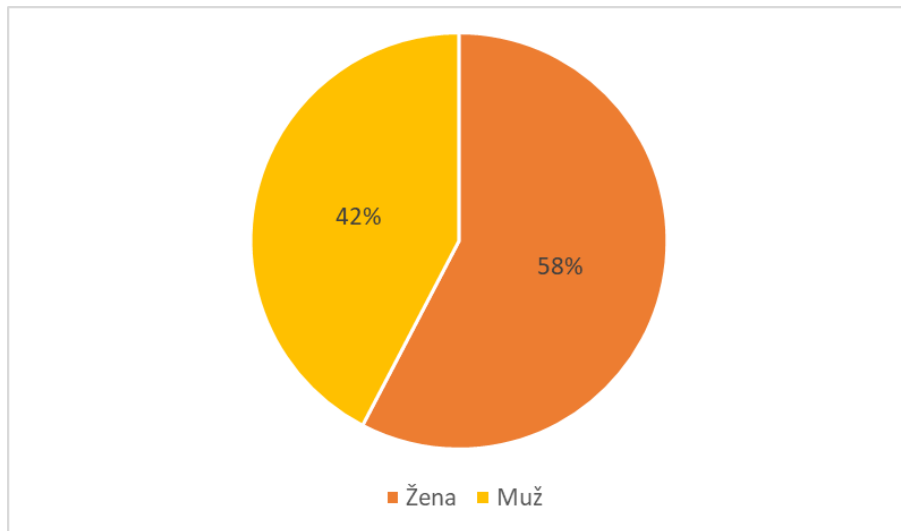
5.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Získaná data z dotazníku byla zanesena do tabulek a vyhodnocena pomocí programu MS Excel, kde byly vytvořeny také grafy. Cílem vyhodnocení dotazníků bylo potvrzení nebo vyvrácení hypotéz, které byly předem dány.

Dále je uvedena analýza výsledků získaných dat a k tomu komentář. Výsledky jsou interpretovány u každé otázky zvlášť. Data jsou vyhodnocena souhrnně, poté jsou porovnávána z hlediska věku respondentů.

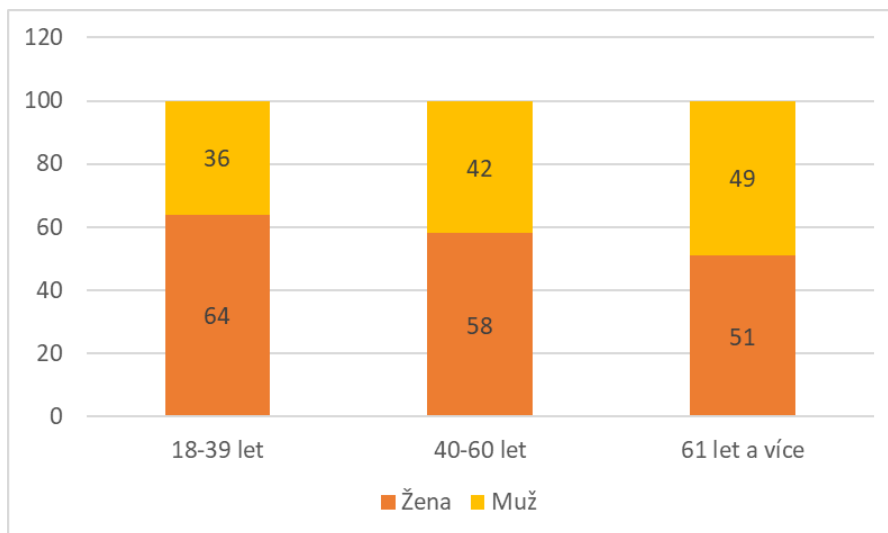
Otázka č.1.:

Uved'te Vaše pohlaví:

Graf 1- Pohlaví respondentů

Z celkového počtu 300 respondentů bylo 127 mužů (42 %) a 173 (58 %) žen. Ve výzkumném vzorku je tedy více žen než mužů.

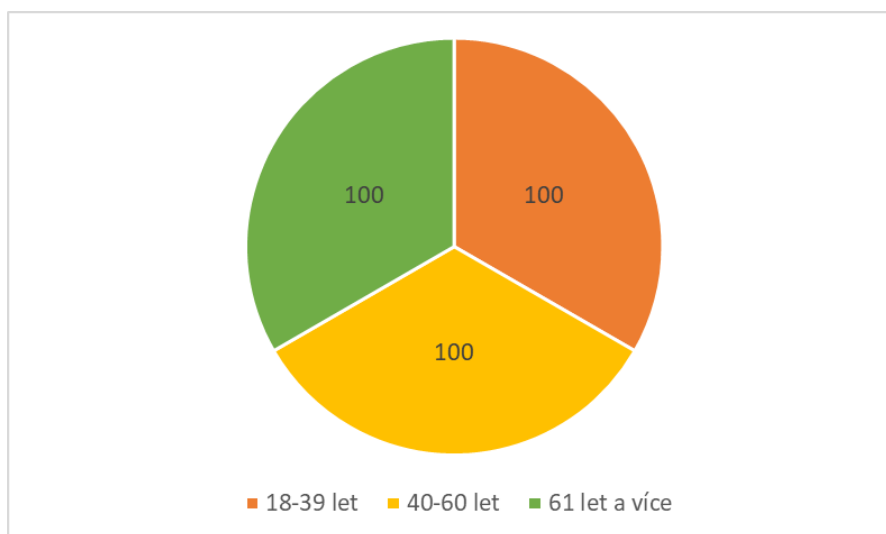

Graf 2- Pohlaví respondentů

Tento graf uvádí zastoupení žen a mužů v jednotlivých věkových kategoriích. V kategorii 18-39 let tvoří 64 % ženy a 36 % muži, v kategorii 40-60 let tvoří ženy 58 % a muži 42 % a v kategorii nad 61 let ženy tvoří 51 % a muži 49 %.

Otázka č. 2.:

Kolik je Vám let?

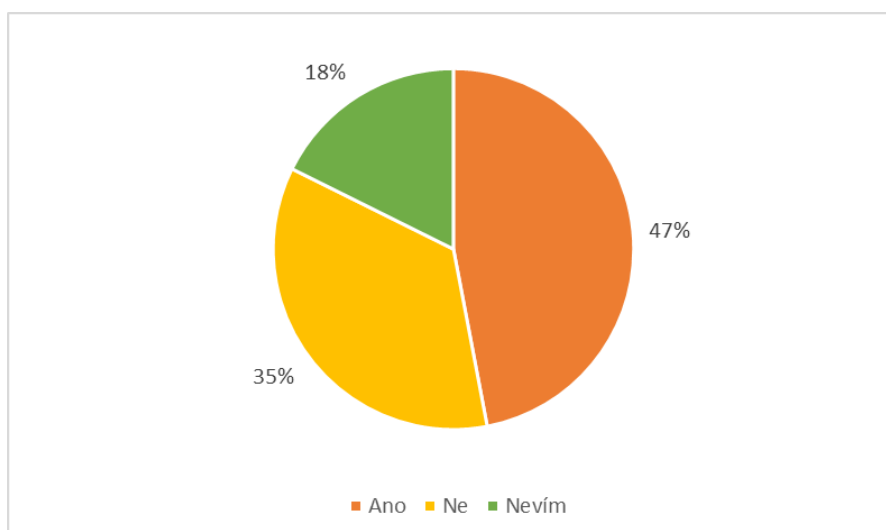

Graf 3- Věk respondentů

Každá z jednotlivých kategorií je tvořena 100 respondenty, celkem je tedy 300 respondentů.

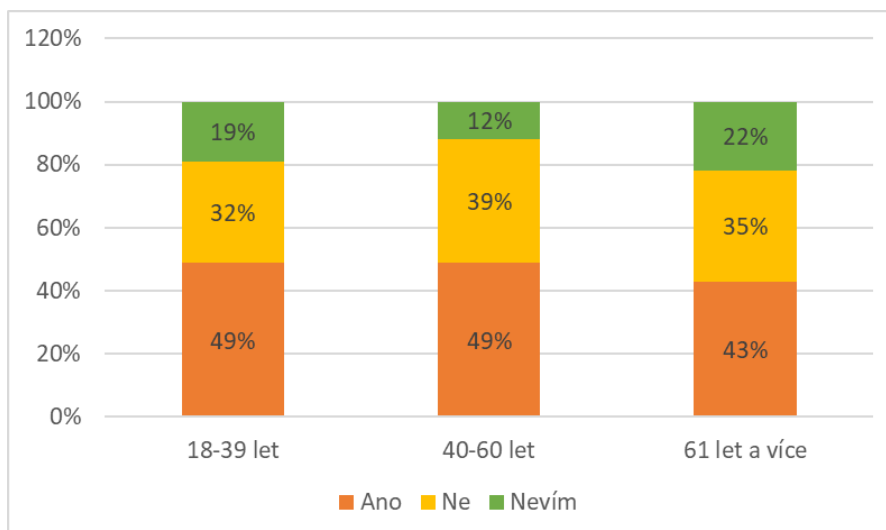
Otázka č. 3.:

Souhlasil/a byste se znovuzavedením trestu smrti v České republice?

Graf 4- Souhlasil/a byste se znovuzavedením trestu smrti v České republice?

47 % z celkového počtu respondentů by souhlasilo se znovuzavedením trestu smrti, oproti tomu 35 % by nesouhlasilo. 18 % respondentů neví, zda by souhlasilo se znovuzavedením trestu smrti.

Graf 5- Souhlasil/a byste se znovuzavedením trestu smrti v České republice?

V porovnání mezi generacemi se názory nijak velmi neliší. 49 % z generace 18-39 let by souhlasila se znovuzavedením trestu smrti, stejně tak je to u generace 40 až 60 let. U respondentů nad 61 let souhlasí 43 %. Největší nesouhlas se znovuzavedením trestu smrti vyjádřila kategorie ve věku 40 až 60 let (39 %).

U odpovědí ano/ne mohli respondenti odůvodnit svá rozhodnutí. Níže uvádím několik odpovědí, které jsem vybrala podle zajímavosti. V závorce je uveden věk respondenta. V případě, že respondenti zvolili odpověď ne, se v odůvodněních nejčastěji objevovalo, že je trest smrti nevratný a nehumánní, že může dojít k justičnímu omylu nebo hrozí jeho zneužití. Dále například uvedli „Ne, protože...“:

- „...bychom se snížili na úroveň pachatele.“ (61 a více let)
- „...tento trest není výchovný a pokud by se později prokázala chyba, nelze tento trest vrátit zpátky.“ (61 a více let)
- „...každý má právo dostat šanci na zlepšení.“ (61 a více let)
- „...zločin si má odpykat za přísných podmínek.“ (40-60 let)
- „...to nepovažuji za trest, měla by být šance na nápravu.“ (40-60 let)
- „...trest smrti je podle mě pro pachatele vysvobození.“ (18-39 let)
- „...i kdyby člověk udělal cokoliv, myslím si, že zabít ho je vždycky špatné. Bude trpět rodina, která třeba za nic nemůže, nebo se pak může dokázat, že byl člověk nevinný, ale už je pozdě.“ (18-39 let)
- „...pokud necháme zabít (trestem smrti) pachatele, zachováme se vlastně stejně jako on.“ (18-39 let)

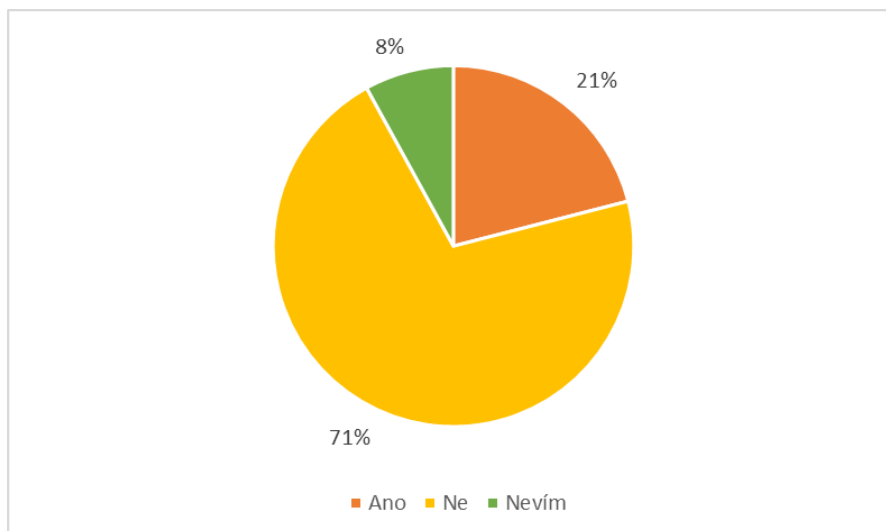
- „...myslím že člověk by si své činy měl uvědomit a pracovat na sobě, zlepšit se. Smrt by pro něj byla vysvobozením. Plus: často bývá vina nejasná.“ (18-39 let)
- „...myslím si, že daleko horším a spravedlivějším trestem je mít ve vězení dost prostoru na to každý den přemýšlet nad tím, co udělali a bojovat s vlastním svědomím. Naproti tomu při odsouzení nevinného už ani není možnost jeho propuštění.“ (18-39 let)

U odpovědi ano se často vyskytovaly odpovědi, že trest smrti má preventivní charakter, že vězně musíme živit, nebo že by měla platit zásada „oko za oko, zub za zub“. Dále respondenti odpovídali například takto „Ano, protože...“:

- „...vrah nemá právo žít.“ (61 a více let)
- „...za splnění velmi přísných podmínek pro udělení trestu smrti jsem pro. I u doživotně odsouzených hrozí riziko propuštění na svobodu a opakování trestného činu.“ (61 let a více)
- „...když někoho zavraždím, musím počítat s následky.“ (40-60 let)
- „...je to tisíce let osvědčený způsob, jak se vypořádat se zlem a není v zájmu společnosti tento fakt přehlížet a měnit.“ (40-60 let)
- „...lidé by si rozmysleli, jestli to udělají nebo ne, když by věděli, co je čeká. Takhle si řeknou „no a co, tak si posedím v base a za dobrý chování mě pustí dřív.““ (18-39 let)
- „...myslím si, že by se tím výrazně snížila kriminalita, alespoň co se týče těch závažných zločinů jako je vražda, znásilnění atd.“ (18-39 let)
- „...většinou jsou ukládány nízké tresty, které neodpovídají zločinům.“ (18-39 let)
- „...mnozí by zasloužili stejný trest jako byl jejich čin.“ (18-39 let)
- „...za finance daňových poplatníků si žijí v kvalitních podmínkách. Svým obětem nedali možnost prožít svůj život, proč by ji měli mít oni? Zadostiučinění rodinám obětí.“ (18-39 let)
- „...společnost nemá dostatek nástrojů, aby se dokázala vypořádat se zvláště závažnými činy. Resocializace lidí je v některých případech naprosto vyloučená.“ (18-39 let)

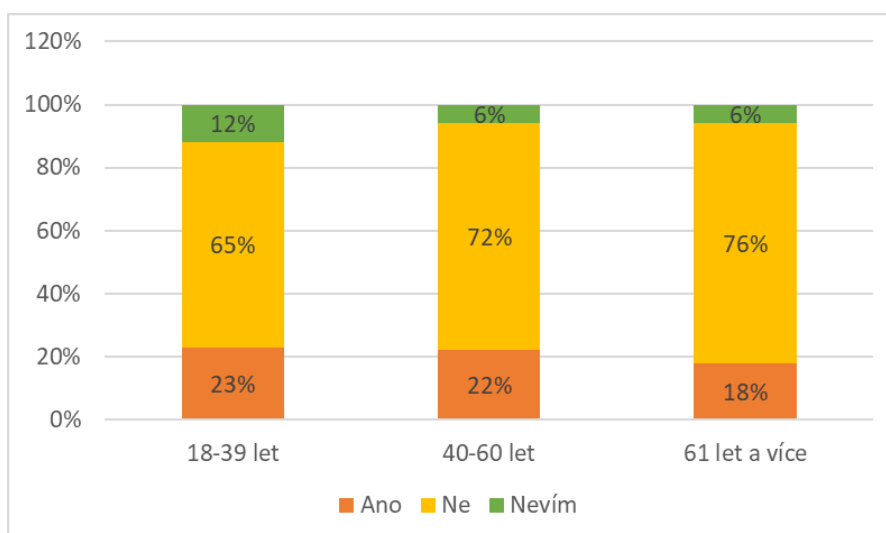
Otázka č. 4.:

Je podle Vás dosavadní doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění?

Graf 6- Je podle Vás dosavadní doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění?

Většina respondentů (71 %) si myslí, že dosavadní doživotní trest s možností podmíněného propuštění není dostačující. 21 % respondentů uvedlo, že takto ukládaný trest je dostačující a 8 % respondentů neví.

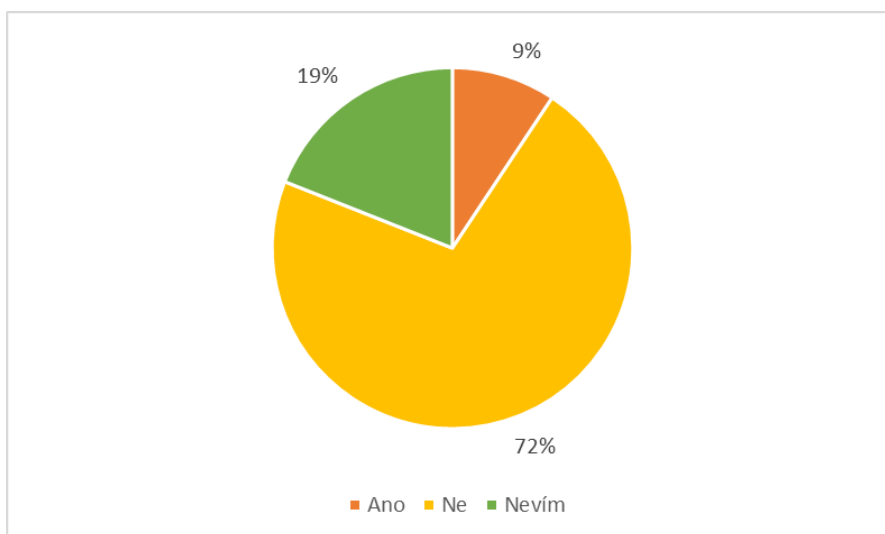

Graf 7- Je podle Vás dosavadní doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění?

76 % z respondentů ve věku 61 let a více se domnívá, že dosavadní doživotní trest za vraždu není dostačující. Podobně tomu je u kategorie 40-60 let, kde se takto vyjádřilo 72 %. U nejmladší generace (18-39 let) se takto vyjádřilo nejméně respondentů (65%).

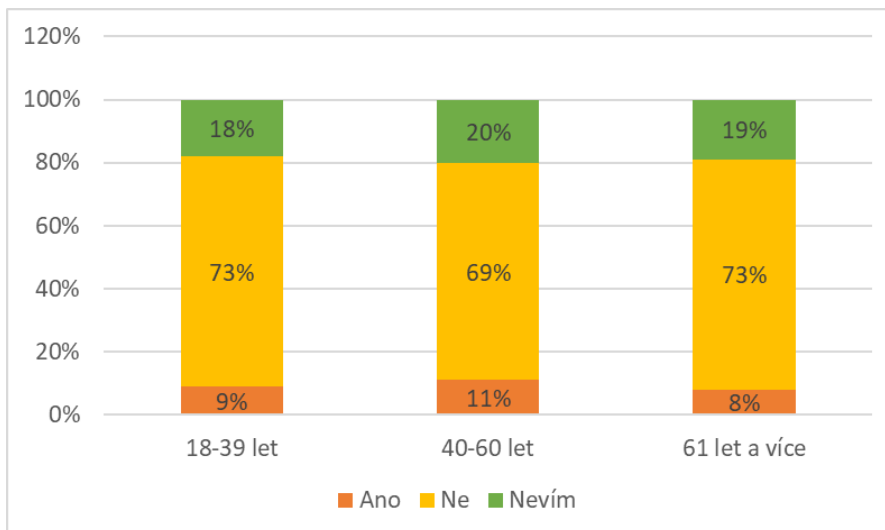
Otázka č. 5.:

Myslíte si, že trestní sazby, které jsou v ČR ukládány, jsou dostačující?

Graf 8- Myslíte si, že trestní sazby, které jsou v ČR ukládány, jsou dostačující?

Podobně jako v předchozí otázce se vyjádřilo 72 % respondentů, že trestní sazby, které jsou v ČR ukládány, jsou nedostačující. Pouze 19 % respondentů je s výší ukládaných trestů spokojeno, 9 % respondentů neví.

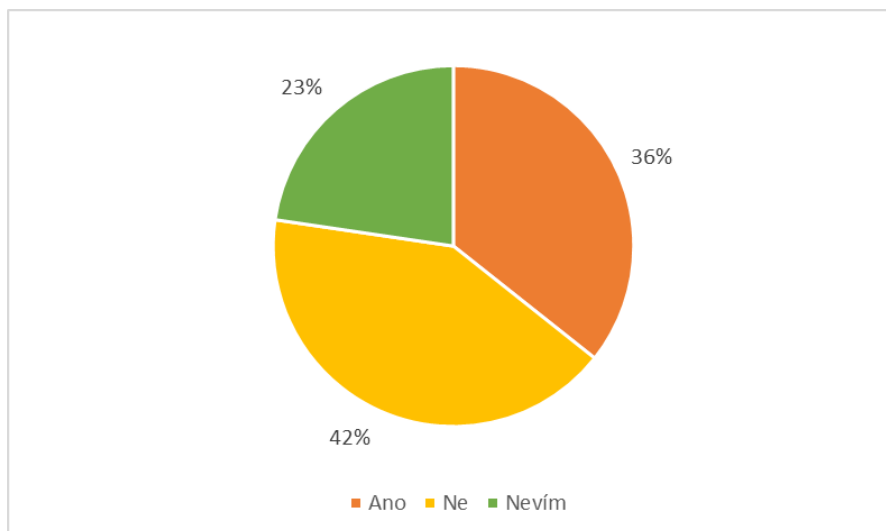

Graf 9- Myslíte si, že trestní sazby, které jsou v ČR ukládány, jsou dostačující?

Patrná většina tázaných v kategorii od 18 do 39 let si myslí, že trestní sazby, které jsou v naší zemi ukládány, jsou nedostačující. Se stejným počtem je tomu tak i u nejstarší generace nad 61 let. 69 % respondentů ve věku 40-60 let si taktéž myslí, že tresty v ČR jsou nedostačující. Oproti 9 % z nejmladší kategorie, 11 % z kategorie 40-60 let a 8 % z kategorie nad 61 let, kteří jsou spokojeni s výší trestní sazby, je toto velký rozdíl.

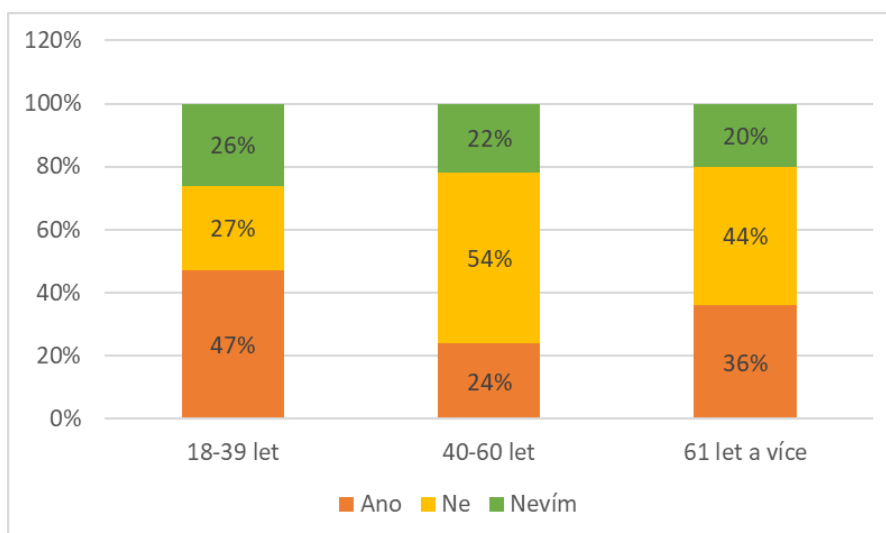
Otázka č. 6.:

Myslíte si, že trest odnětí svobody na doživotí je pro odsouzeného horší, než trest smrti?

Graf 10- Myslíte si, že trest odnětí svobody na doživotí je pro odsouzeného horší, než trest smrti?

Nejvíce respondentů (42 %) se domnívá, že odnětí svobody na doživotí není horší než trest smrti, oproti tomu 36 % si myslí, že ano. Poměrně velké procento respondentů (23 %) k této otázce nemá vyhraněný názor.

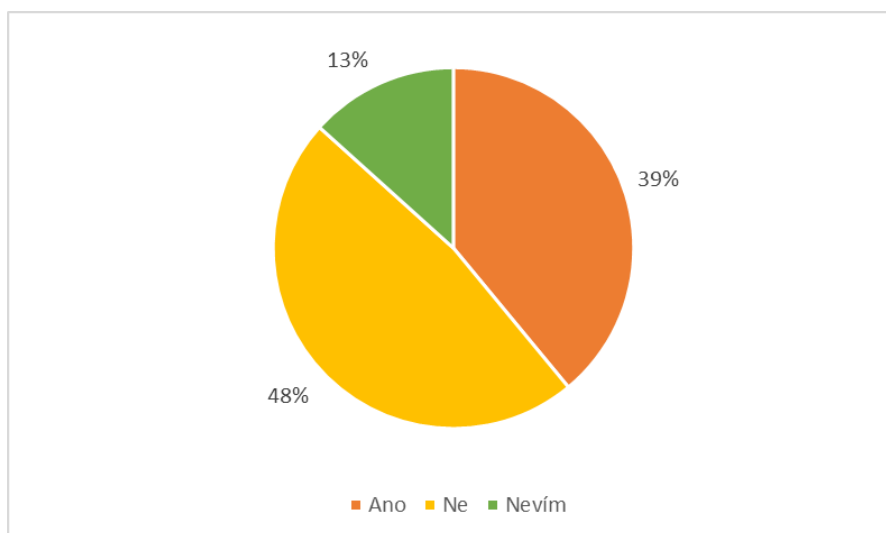

Graf 11- Myslíte si, že trest odnětí svobody na doživotí je pro odsouzeného horší, než trest smrti?

Že je trest odnětí svobody na doživotí pro odsouzeného horší než trest smrti, si nejvíce myslí kategorie ve věku 18-39 let (47 %). Více než polovina (54 %) z respondentů ve věku 40-60 let si myslí, že je horší trest smrti než trest odnětí svobody na doživotí. Totéž si myslí i téměř polovina (44 %) respondentů nad 61 let.

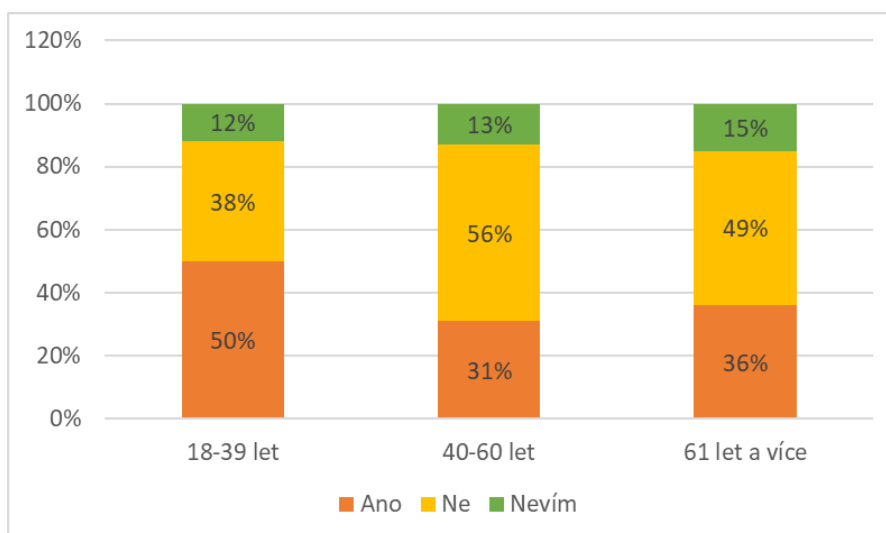
Otázka č. 7.:

Myslíte si, že trest smrti by odradil potenciální zločince od páčání trestné činnosti?

Graf 12- Myslíte si, že trest smrti by odradil potenciální zločince od páčání trestné činnosti?

Nejvíce respondentů (48 %) se domnívá, že by trest smrti neodradil potenciální zločince od páčání trestné činnosti. 39 % se domnívá, že by trest smrti potenciální zločince od páčání trestné činnosti odradil, 13 % respondentů neví.

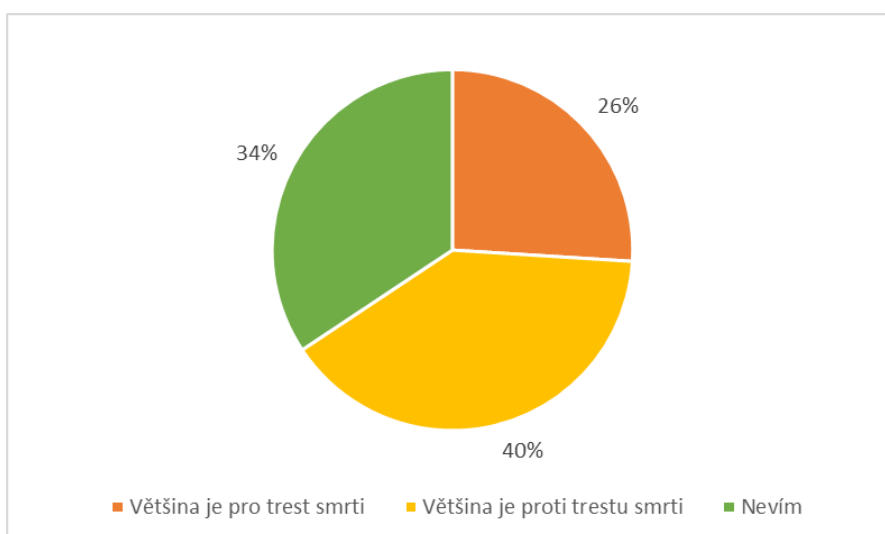

Graf 13- Myslíte si, že trest smrti by odradil potenciální zločince od páčání trestné činnosti?

Přesná polovina z nejmladších respondentů si myslí, že by trest smrti měl odstrašující účinek pro potenciální zločince. Toto si však nemyslí respondenti ve věku 40-60 let, ti se z 56 % přiklání k tomu, že by tento trest odstrašující účinek neměl. To samé ve si ve 49 % myslí respondenti ve věku nad 61 let.

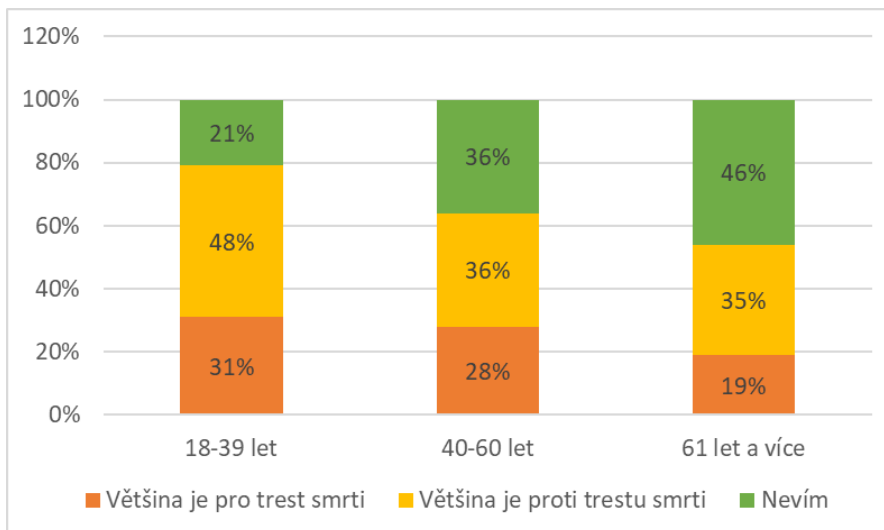
Otázka č. 8.:

Jak se podle Vás naše společnost staví k trestu smrti?

Graf 14- Jak se podle Vás naše společnost staví k trestu smrti?

40 % respondentů se domnívá, že většina společnosti je proti trestu smrti, pouze 26 % si myslí, že většina společnosti je pro trest smrti. Vysoký počet respondentů (34 %) uvedlo, že neví.

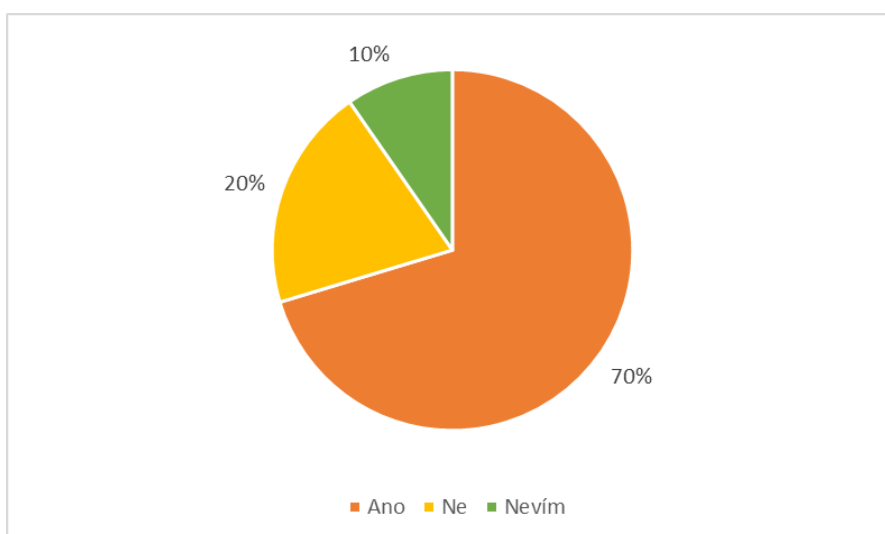

Graf 15- Jak se podle Vás naše společnost staví k trestu smrti?

Respondenti ve věku nad 61 let k této otázce neměli vyhraněný názor, ve 46 % zvolili odpověď neví. Taktéž se ve 36 % vyjádřili i respondenti ve věku 40 až 60 let, dalších 36 % si myslí, že je většina společnosti proti trestu smrti a 28 % se domnívá, že je většina pro trest smrti. Nejmladší věková kategorie si ve 48 % myslí, že většina společnosti je proti trestu smrti. Že je většina společnosti pro trest smrti se domnívá 31 % respondentů.

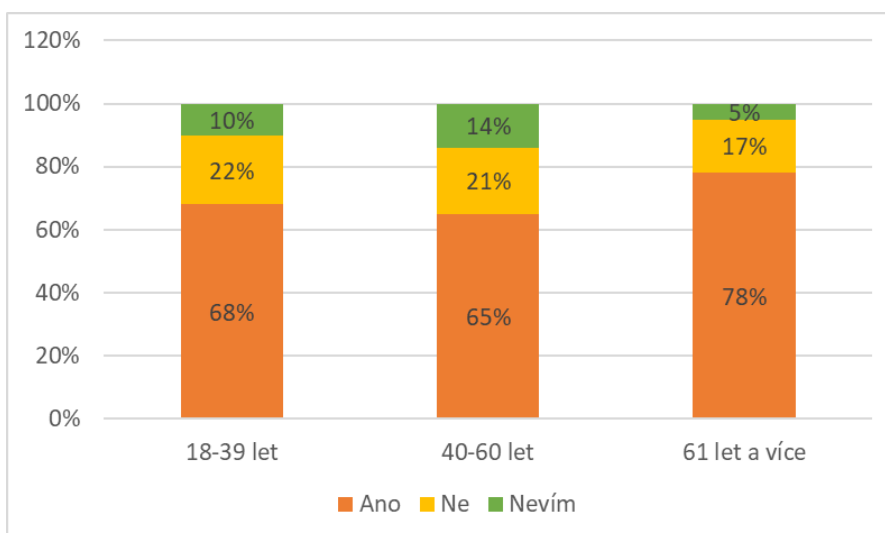
Otázka č. 9.:

Zavedl/a byste absolutní doživotí?

Graf 16- Zavedl/a byste absolutní doživotí?

Většina respondentů (70 %) by absolutní doživotí zavedla, pouze 20 % by s tímto trestem nesouhlasilo. 10 % respondentů uvedlo, že neví.

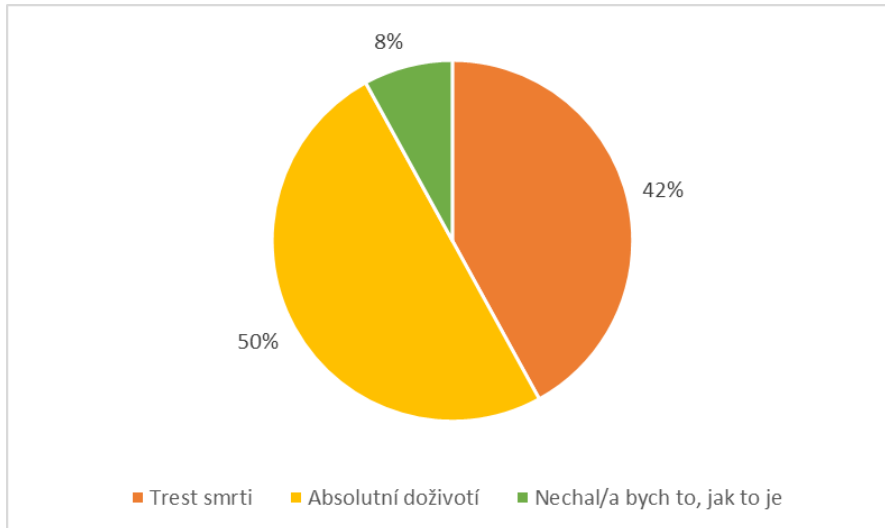

Graf 17- Zavedl/a byste absolutní doživotí?

U této otázky převažující většina respondentů u každé věkové kategorie odpověděla, že by absolutní doživotí zavedla. V největší míře (78 %) vyjádřili souhlas respondenti ve věku 61 a více let.

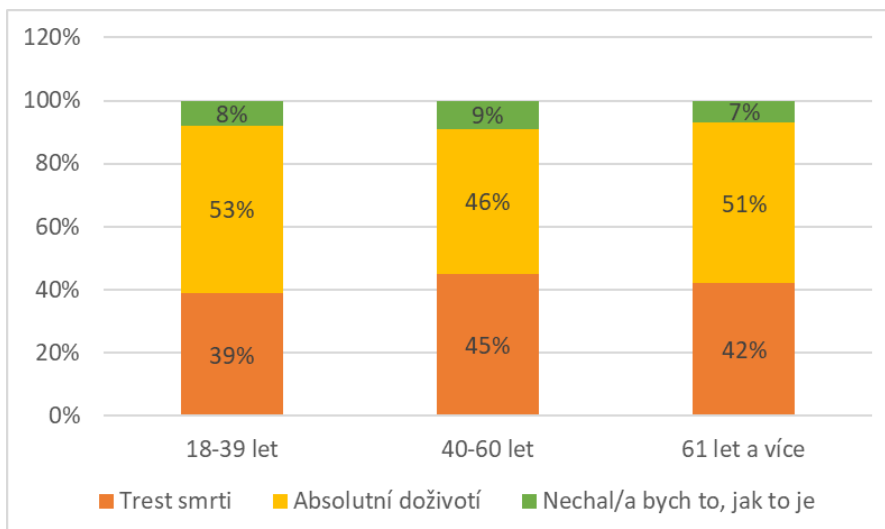
Otázka č. 10.:

Kdybyste si měl/a vybrat, zda v České republice bude zaveden trest smrti nebo absolutní doživotí, zvolil/a byste:

Graf 18- Kdybyste si měl/a vybrat, zda v České republice bude zaveden trest smrti nebo absolutní doživotí, zvolil/a byste

V případě, že by v ČR měl být zaveden trest smrti nebo absolutní doživotí, by 50 % z respondentů bylo pro absolutní doživotí a 42 % pro trest smrti. Pouhých 8 % respondentů by nesouhlasilo ani s jednou volbou.

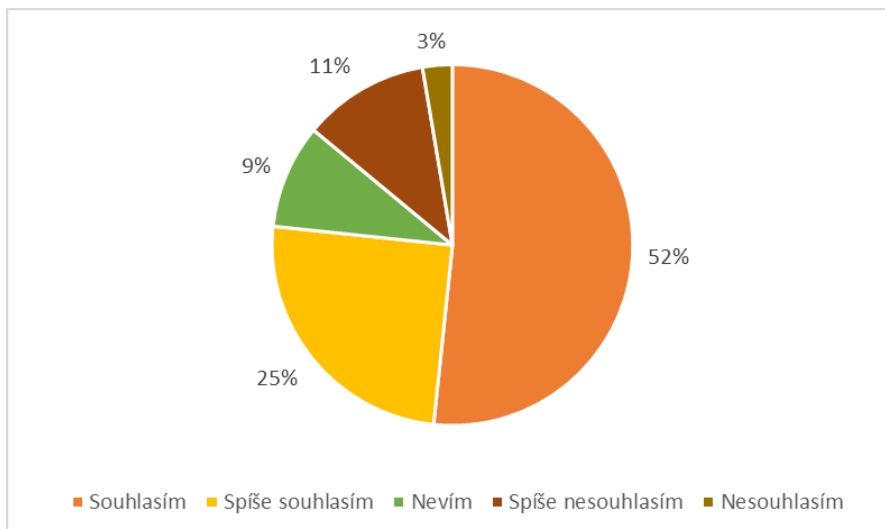
Graf 19- Kdybyste si měl/a vybrat, zda v České republice bude zaveden trest smrti nebo absolutní doživotí, zvolil/a byste

Respondenti ve věku 18-39 let by v 53 % volili absolutní doživotí, taktéž v 51 % by volili i respondenti nad 61 let. V kategorii 40-60 let je rozdíl mezi absolutním doživotím a trestem smrti pouze jedna odpověď. Ve 46 % by volili absolutní trest, ve 45 % trest smrti.

V dalších otázkách dotazníku respondenti uvádějí, do jaké míry souhlasí s uvedenými výroky:

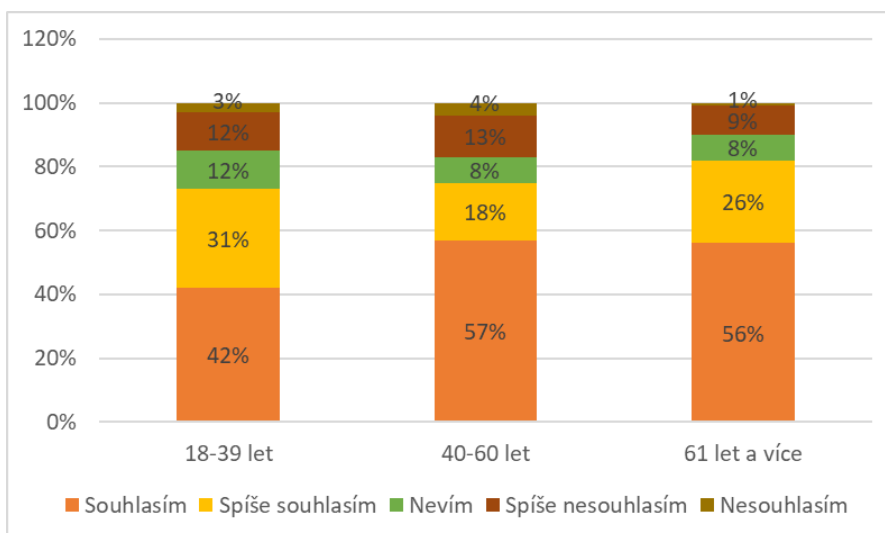
Otázka č.11.:

Riziko odsouzení nevinného je vážnou námitkou proti trestu smrti.

Graf 20- Riziko odsouzení nevinného je vážnou námitkou proti trestu smrti.

Většina respondentů s tímto výrokem argumentujícím proti trestu smrti souhlasí. 52 % respondentů odpovědělo „souhlasím“ a 25 % „spíše souhlasím“.

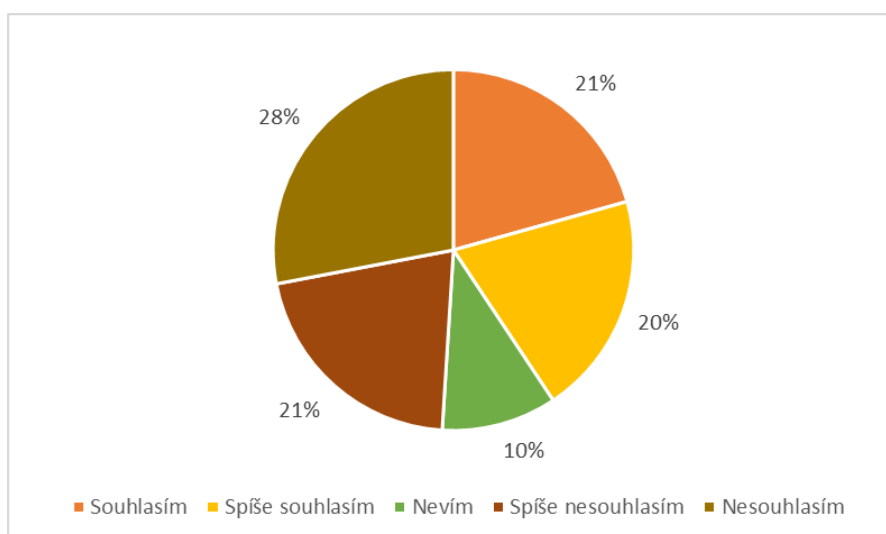

Graf 21- Riziko odsouzení nevinného je vážnou námitkou proti trestu smrti.

Zde vidíme, že podle věkových kategorií se souhlas s tímto výrokem příliš neliší. Nejvíce souhlasí respondenti ve věku 61 a více let (82 %).

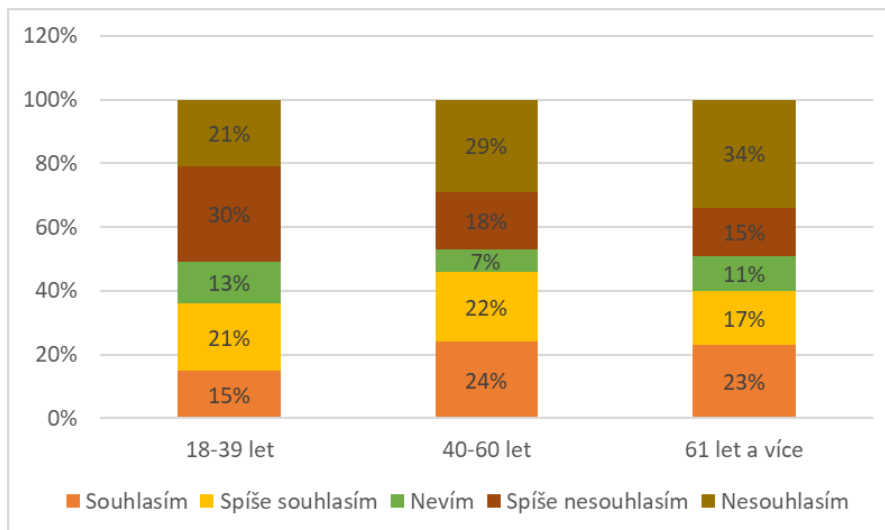
Otázka č. 12.:

Trest smrti je nehumánní.

Graf 22- Trest smrti je nehumánní.

U tohoto výroku, který je argumentem proti trestu smrti, jsou protichůdné názory téměř totožné, o něco více respondentů nesouhlasí (28 %) nebo spíše nesouhlasí (21 %). 21 % souhlasí nebo spíše souhlasí (20 %).

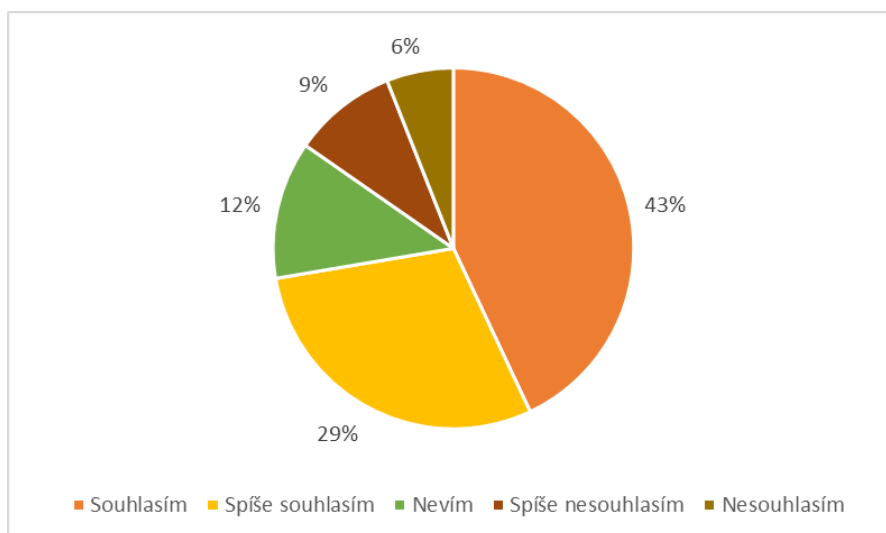

Graf 23- Trest smrti je nehumánní.

U nesouhlasu s tímto výrokiem mezi kategoriemi nejsou příliš velké rozdíly, v každé z kategorií nesouhlasí nebo spíše nesouhlasí kolem 50 % respondentů. U souhlasu s tímto výrokiem jsou rozdíly lehce patrnější, nejméně ze všech kategorií souhlasí respondenti ve věku 18-39 let.

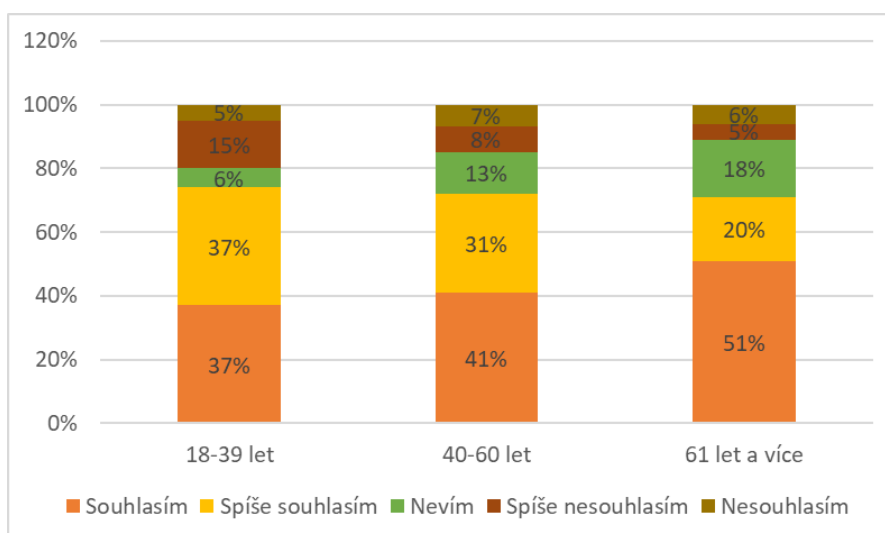
Otázka č. 13.:

Trest smrti pro pachatele těžkých zločinů přináší pocit spravedlivého zadostiučinění obětem a pozůstalým.

Graf 24- Trest smrti pro pachatele těžkých zločinů přináší pocit spravedlivého zadostiučinění obětem a pozůstalým.

Zde je viditelný převažující souhlas s tímto výrokem, který je argumentem zastánců trestu smrti. Většina z respondentů uvedla, že s tímto výrokem souhlasí (43 %) nebo spíše souhlasí (29 %). Nesouhlasí s ním pouze 6 % a spíše nesouhlasí 9 %.

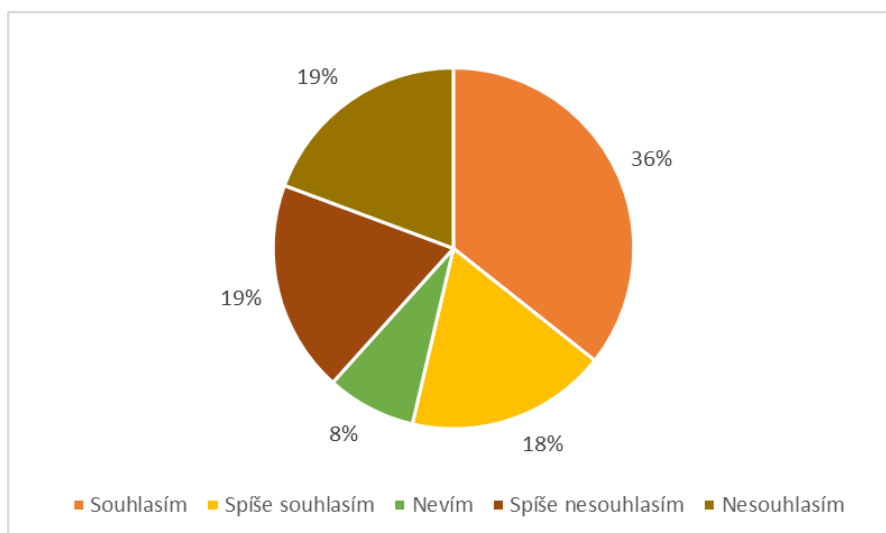

Graf 25- Trest smrti pro pachatele těžkých zločinů přináší pocit spravedlivého zadostiučinění obětem a pozůstalým.

Odpovědi podle věkových kategorií nejsou příliš rozdílné. V každé z kategorií se souhlas respondentů pohybuje lehce nad 70 %.

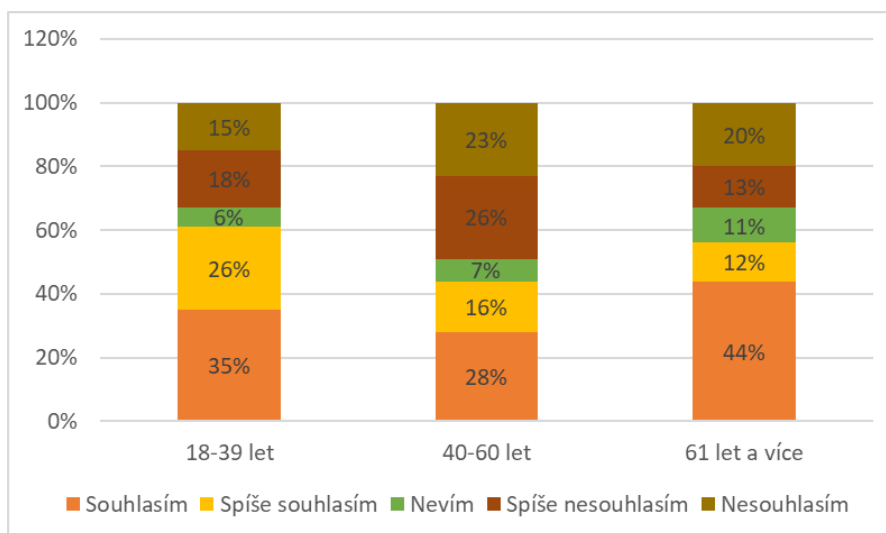
Otázka č. 14.:

Pouze trest smrti může zabránit nenapravitelným těžkým zločincům v opakování jejich činů.

Graf 26- Pouze trest smrti může zabránit nenapravitelným těžkým zločincům v opakování jejich činů.

Stejně jako u předchozího výroku vidíme, že většina respondentů s tímto výrokem, který je argumentem zastánců trest smrti, souhlasí. Více než polovina z respondentů uvedla, že s tímto výrokem souhlasí (36 %) nebo spíše souhlasí (18 %), oproti tomu 19 % spíše nesouhlasí nebo ve stejném počtu nesouhlasí.

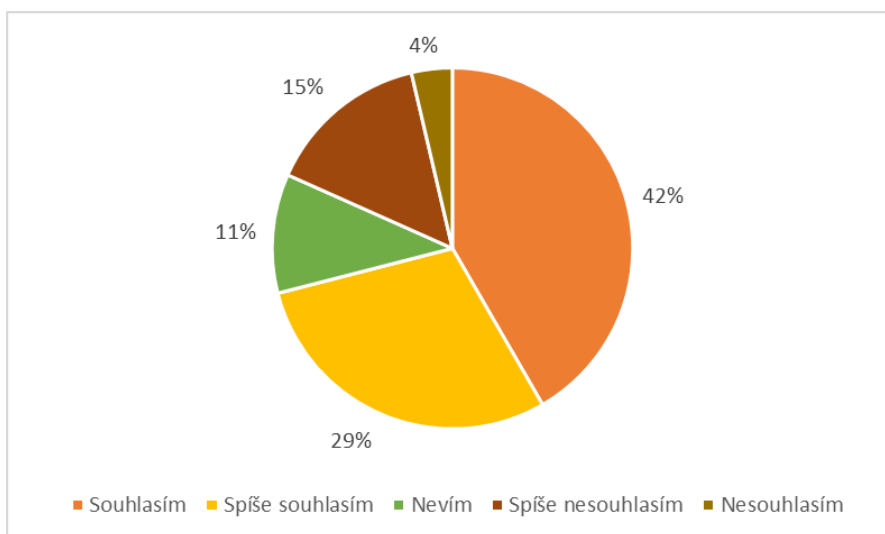

Graf 27- Pouze trest smrti může zabránit nenapravitelným těžkým zločincům v opakování jejich činů.

Naprostý souhlas ve 44 % uvedla nejvíce kategorie respondentů nad 61 let. Nejvíce však ale souhlasí nebo spíše souhlasí kategorie respondentů ve věku 18 až 39 let, kdy ve 35 % uvedli, že souhlasí a ve 26 %, že spíše souhlasí.

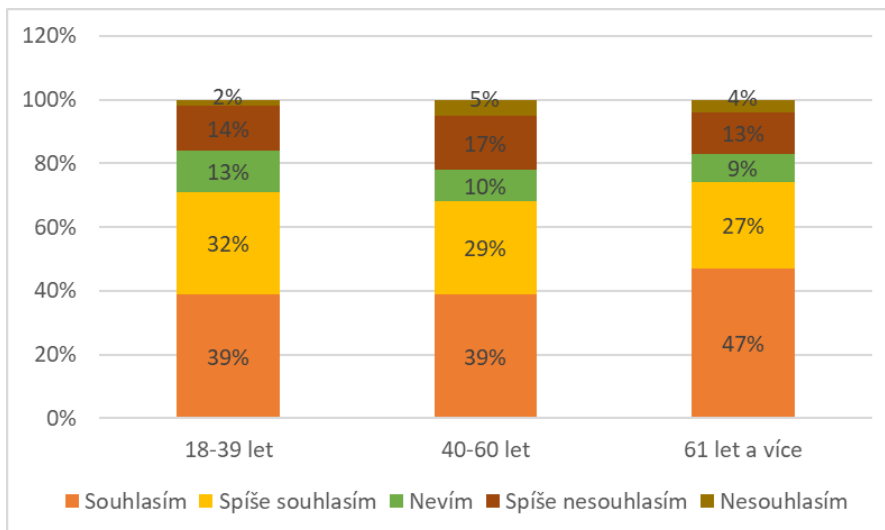
Otázka č. 15.:

Trest smrti s sebou nese riziko možného zneužití.

Graf 28- Trest smrti s sebou nese riziko možného zneužití.

I s tímto výrokem, který je argumentem proti trestu smrti, viditelná většina respondentů souhlasí. Pouhá 4 % respondentů nesouhlasí nebo spíše nesouhlasí (15 %).

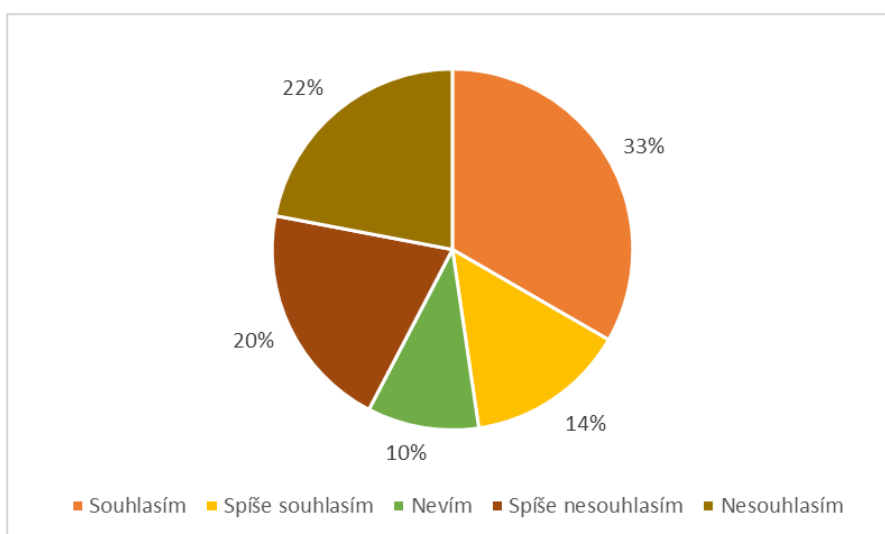

Graf 29- Trest smrti s sebou nese riziko možného zneužití.

Nepatrně více s tímto výrokem souhlasí respondenti ve věkových kategoriích 18 až 39 let a nad 61 let, než respondenti ve věku 40 až 60 let. Ti naopak nejvíce vyjádřili svůj nesouhlas.

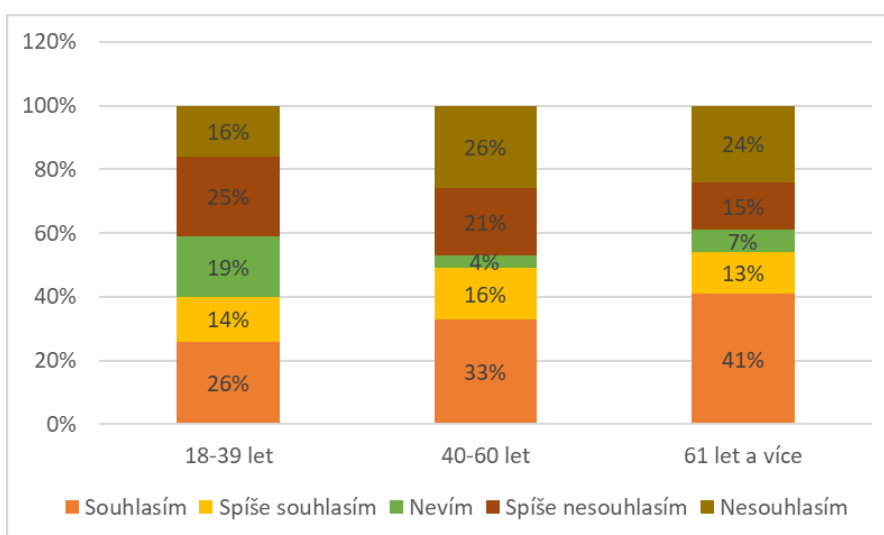
Otázka č. 16.:

Ani společnost nebo stát nemají právo brát komukoli život.

Graf 30- Ani společnost nebo stát nemají právo brát komukoli život.

U toho výroku, který argumentuje proti trestu smrti, téměř stejný počet respondentů vyjádřil protichůdné názory. Nepatrně více respondentů se vyjádřilo, že s tímto výrokem souhlasí (33 %) nebo spíše souhlasí (14 %), oproti tomu 20 % respondentů spíše nesouhlasí nebo nesouhlasí (22 %).

Graf 31- Ani společnost nebo stát nemají právo brát komukoli život.

Nejvíce s tímto výrokem nesouhlasí respondenti ve věku 40 až 60 let. Naopak nejvíce s tímto výrokem souhlasí respondenti ve věku nad 61 let. U věkové kategorie ve věku 18 až 39 let je souhlas i nesouhlas téměř vyrovnaný.

5. 5 Vyhodnocení stanovených hypotéz

Pro práci byly stanoveny tři hypotézy:

H1. Více než polovina respondentů je pro znovuzavedení trestu smrti v České republice.

Tato hypotéza se **nepotvrdila**. Pro znovuzavedení trestu smrti je 47 % respondentů.

H2. Více než 60 % respondentů si myslí, že výše trestů, které jsou v ČR ukládány, jsou nedostačující.

Hypotéza číslo 2 se **potvrdila**. 72 % respondentů není spokojena s výší ukládaných trestů v ČR.

H3. Generace ve věku 61 a více let vyjádří souhlas se znovuzavedením trestu smrti v ČR v o 10 % větší míře než generace ve věku 18-39 let.

Tato hypotéza se stejně jako první **nepotvrdila**. 49 % respondentů z generace 18-39 let by souhlasilo se znovuzavedením trestu smrti, u respondentů nad 61 let by souhlasilo 43 %.

5. 6 Shrnutí dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 300 respondentů nad 18 let, bylo nastínit postoj občanů ČR k trestu smrti a výši trestů ukládané v současné době.

Výsledkem je, že pro znovuzavedení trestu smrti je 47 % respondentů, tedy nepatrně méně, než bylo stanoveno v první hypotéze. Hypotéza 1 se tímto nepotvrdila. 35 % respondentů by se znovuzavedením trestu smrti nesouhlasilo a 18 % respondentů neví. V porovnání mezi generacemi se názory respondentů nijak velmi neliší. 49 % z kategorie 18 až 39 let by souhlasila se znovuzavedením trestu smrti, stejně tak je tomu u respondentů ve věku 40 až 60 let. U respondentů ve věku 61 a více let by souhlasilo 43 % respondentů. Tímto se nepotvrdila ani 3 hypotéza, jelikož mezi generacemi respondentů ve věku 18 až 39 let a 61 a více let není 10 % rozdíl, jak bylo uvedeno v hypotéze. Respondenti ve věku nad 61 let dokonce souhlasí se znovuzavedením trestu smrti v menší míře než respondenti z nejmladší věkové

kategorie. Podobná čísla vyšla i u nesouhlasu, kdy v kategorii 18 až 39 let nesouhlasí 32 % respondentů, ve starší kategorii od 40 do 60 let nesouhlasí 39 % a u respondentů nad 61 let nesouhlasí 35 %.

Dalším výsledkem, který toto šetření přineslo, je, že 72 % respondentů si myslí, že výše trestů, které jsou v ČR ukládány, jsou nedostačující. Tímto se potvrdila hypotéza číslo 2. Pouhých 9 % si myslí, že tresty, které jsou v ČR ukládány, jsou dostačující a 19 % uvedlo, že neví. V porovnání mezi generacemi jsou výsledky taktéž podobné. Nejvíce s výší trestů nesouhlasí kategorie ve věku 18 až 39 let a 61 let a více, obě se 73 %. Respondenti ve věku 40 až 60 let nesouhlasí v 69 %.

Podobně je tomu tak i u otázky, zda si respondenti myslí, že je doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění. 71 % respondentů uvedlo, že si nemyslí, že by tento trest byl dostačující. 21 % respondentů si myslí, že doživotní trest dostačující je a 8 % neví. Možná je potřeba, aby se náš stát zamyslel, zda tresty, které jsou zločincům ukládány, nejsou příliš mírné.

Tímto šetřením bylo zjištěno, že názory napříč třemi generacemi, které jsem zvolila, se příliš neliší, jsou spíše velmi podobné.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá nejvyšším možným trestem, trestem smrti. Trest smrti je státem nařízené usmrcení člověka za spáchaný zločin. V naší zemi to již bude téměř 30 let, co byl tento trest zrušen, přesto jsou o něm stále vedeny živé diskuze, jak mezi laickou veřejností, tak mezi odborníky. V dnešní době je snaha o jeho zrušení po celém světě, stále je však možné ho uložit ve více než 55 zemích světa.

Práce se zabývá obecnou částí týkající se trestu, kde je popsána funkce a účel trestu, dále popisuje trest smrti, absolutní doživotí a trest odnětí svobody na doživotí, který v současné době nahrazuje trest smrti. Poté zmiňuje historii trestu smrti, zejména na našem území a také jeho zrušení v České republice a mezinárodní závazky, kterými je Česká republika vázána. Zmiňuje také poslední popravené lidi na území Československa. Dále rozebírá jednotlivé způsoby exekucí, od historických po moderní. Poté se práce zaměřuje se na postoj společnosti k trestu smrti ve 21. století. Zejména na současný stav trestu smrti ve světě a jeho využití a argumenty pro a proti trestu smrti.

V praktické části bylo provedeno dotazníkové šetření mezi občany ČR. Šetření bylo uskutečněno se 300 respondenty nad 18 let. Dotazník obsahuje 16 otázek, v úvodu seznamuje respondenty s klíčovými pojmy dotazníku, poté následují otázky týkající se problematiky trestu smrti a zda jsou spokojeni s výší udílených trestů v ČR v současné době. Otázky v dotazníku jsou zavřené, jedna polouzavřená a škálovaná. Cílem této práce bylo zmapovat postoj občanů ČR k trestu smrti za pomocí dotazníkové šetření, tyto výsledky poté byly vyhodnoceny a zpracovány do grafů. Touto prací bylo zjištěno, že názory napříč třemi generacemi, které jsem zvolila, se příliš neliší, jsou spíše velmi podobné.

Náš stát vzhledem k tomu, že vstoupil do Evropské Unie a je součástí Rady Evropy od trestu smrti ustoupil, takže je irelevantní se bavit o jeho znovuoživení. Přesto výzkumy, které byly provedeny, poukazují na to, že stále existuje téměř polovina občanů, kteří za tímto trestem stále stojí. Dále je známé, že naši občané nejsou spokojeni s výší trestů, které jsou v naší republice ukládány. To se ukázalo i v mém šetření, kdy si většina respondentů myslí, že jsou tresty nedostačující. Proto se zde nabízí otázka, zda naše justice není na pachatele trestných činů příliš mírná, zejména na ty, kteří páchají brutální činy, ať už se jedná například o vraždy,

znásilňování, týrání zvířat nebo týrání dětí či seniorů. Nemyslím si, že znovuzavedení trestu smrti by bylo řešením. Myslím si, že tento trest nemá preventivní charakter. Domnívám se ale, že je nutné zvýšit trestní sazbu u všech trestů, zvláště u zločinů a zvláště závažných zločinů.

Použitá literatura

BARRING, Ludwig. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008. 166 s. ISBN 978-80-206-0975-5

BESTOVÁ, Cornélie. *Trest smrti v německo-českém porovnání: Inaugurační disertační práce*. Vyd.1. Brno: Doplněk, 1996. 117 s. ISBN 80-85765-56-X

DRBOHLAV, Andrej. *Etopedie I.: Trest smrti versus trest života pro sériové vrahy*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 151 s. ISBN 80-7041-163-5

Epocha extra-edice horizont: 100x nejslavnější tresty smrti. Praha: RF HOBBY, 2015. ISSN 1214-9519

FARRINGTON, Karen. *Svět za mřížemi*. Vyd.1. Víkend, 2009. 208 s. ISBN 978-80-7433-009-4

FOUCAULT, Michael. *Dohlížet a trestat*. Dauphin, 200. 432 s, ISBN 8086019969

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka publishers, 2003. 541 s. ISBN 80-86182-57-6

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6

CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravky*. Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 2004. 175 s. ISBN 80-7229-107-6

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-5326-3

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2010, 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3

KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7

KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*. Brno: Masarykova Univerzita, 1995. 92 s. ISBN 8021011971

MONESTIER, Martin. *Historie Trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, 1998. ISBN 80-86182-05-3

NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Vyjímečný trest*. Praha: Leges, 2010. 256 s. ISBN 978-80-87212-41-7

SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie I. díl – Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 57 s. ISB 978-80-7372-203-6

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Vyd.1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6

WALLER, Martin. *Absolutní trest*. Ostrava: Domino, 2006. 407 s. ISBN 80-7303-310-0

Právní předpisy:

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník [online]. 2017 [cit. 2017-10-12-]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon [online]. 2017 [cit. 2017-10-12-]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>

Internetové zdroje:

Death penalty information center. *Deathpenaltyinfo*. Deathpenaltyinfo.org [online]. 2017 [cit. 2017-11-12-]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/views-executions>

Encyklopedie. *Evropa2045*. Evropa2045.cz [online]. [cit. 2017-11-9]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=153>

Epravo. *Epravo*. Epravo.cz [online]. [cit. 2017-10-9]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

Euractiv. *Euractiv*. Euractiv.cz [online]. [cit. 2017-10-9]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/news/eu-by-rada-zrusila-trest-smrti-009228/>

Iuridictum – Encyklopedie o právu. *Iuridictum*. Iuridictum.pecina.cz [online]. [cit. 2017-10-9]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Odn%C4%9Bt%C3%AD_svobody_na_do%C5%BEivot%C3%AD

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 11. 2013. *Case of Vinter and Others v. The United Kingdom*. Applications nos. 66069/09, 130/10 a 3896/10 [online]. 2013 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-122664%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-122664%22]})

Senátor Antl. *Miroslav Antl* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.miroslavantl.cz/parlamentni-listy/361-pl-zaslouzi-vrah-devitilete-elisky-trest-smrti/>

The Telegraph. *Telegraph*. Telegraph.co.uk [online]. [cit. 2017-11-9]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/travel/maps-and-graphics/countries-that-still-have-the-death-penalty/>

TUČEK, Milan. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2017*. In: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2017 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4358/f9/ob170612.pdf

Obrázky v Příloze A:

TUČEK, Milan. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2017*. In: Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2017 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4358/f9/ob170612.pdf

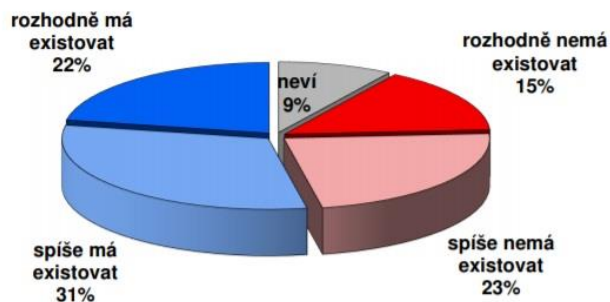
Seznam příloh

Příloha A – grafy výsledků šetření Centra pro výzkum veřejného mínění šetření o postoji českých občanů k trestu smrti

Příloha B – dotazník pro výzkumné šetření

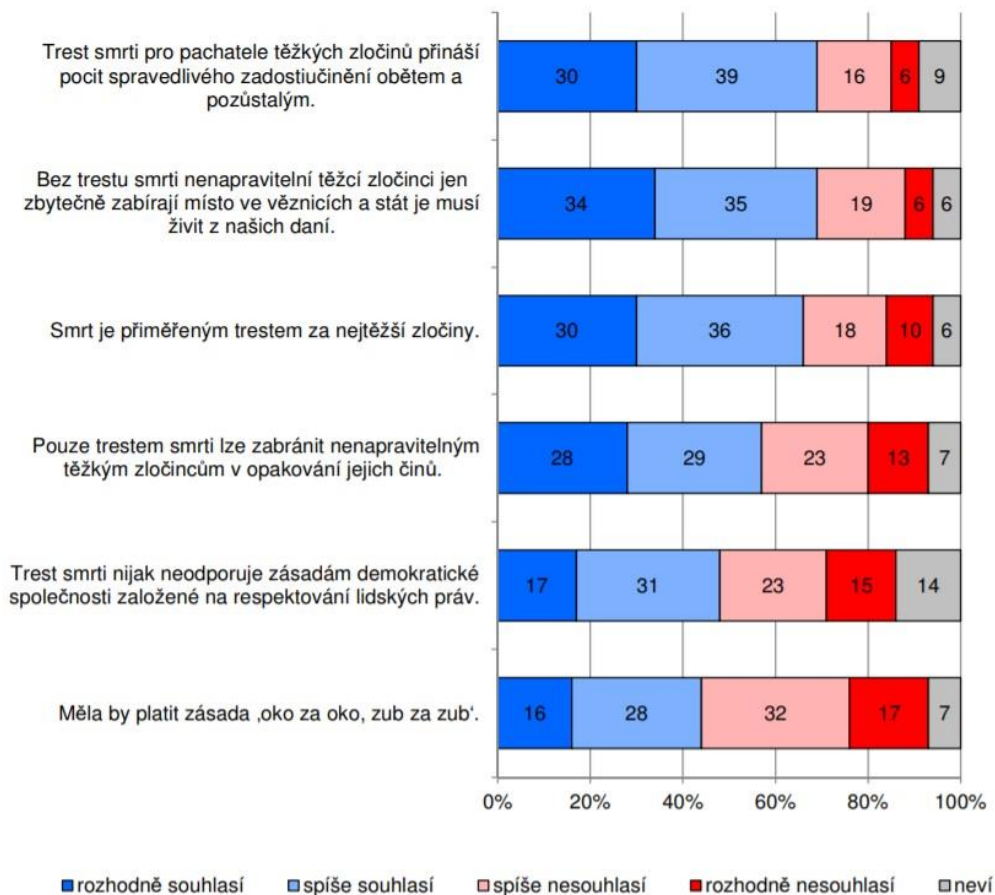
Příloha A

Graf 1: Trest smrti v ČR¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost. 8. – 18. 5. 2017, 1019 respondentů starších 15 let.

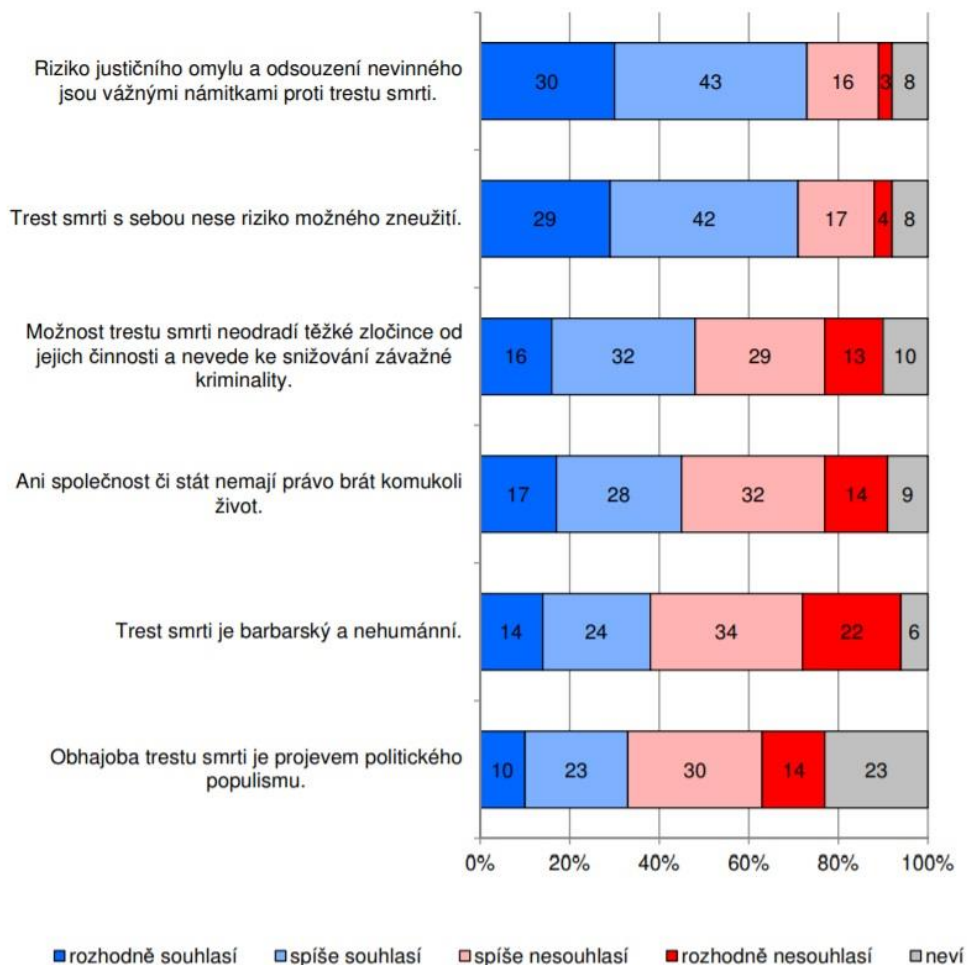
Graf 3: Souhlas s výroky pro existenci trestu smrti (%)

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost. 8. – 18. 5. 2017, 1019 respondentů starších 15 let.

Graf 4: Souhlas s výroky proti existenci trestu smrti (%)

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost. 8. – 18. 5. 2017, 1019 respondentů starších 15 let.

Příloha B

Dobrý den,

Jsem studentkou 3. ročníku Sociální patologie a prevence na Univerzitě v Hradci Králové. Prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku, jehož výsledky poslouží k praktické části mé bakalářské práce na téma „Postoj občanů České republiky k trestu smrti“. Odpověď, kterou si vyberete, označte prosím křížkem. Děkuji za Váš čas.

Bělohávková Bára

Vysvětlení pojmů:

Trest smrti = státem nařízené usmrcení člověka jako trest za jeho zločin.

Trest odnětí svobody na doživotí = nejvyšší možný trest v ČR. Doživotně odsouzený však nemusí za mřížemi strávit celý svůj život, po 20 až 30 letech si může požádat o podmíněné propuštění.

Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody následuje tehdy, pokud svým chováním a plněním povinností odsouzený prokázal své zlepšení a dá se od něho očekávat, že v budoucnu povede lepší život nebo pokud soud přijme záruku za dovršení jeho nápravy.

Absolutní doživotí = doživotní trest, kdy odsouzený stráví zbytek svého života ve vězení bez možnosti propuštění.

1. Uveďte Vaše pohlaví:

- Žena
- Muž

2. Kolik je Vám let?

- 18-39 let
- 40-60 let
- 61 let a více

3. Souhlasil/a byste se znovuzavedením trestu smrti v České republice?

(U odpovědí ano/ne prosím uveďte důvod)

- Ano, protože
- Ne, protože
- Nevím

4. Je podle Vás dosavadní doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění?

- Ano
- Ne
- Nevím

5. Myslíte si, že trestní sazby, které jsou v ČR ukládány, jsou dostačující?
- Ano
 Ne
 Nevím
6. Myslíte si, že trest odnětí svobody na doživotí je pro odsouzeného horší než trest smrti?
- Ano
 Ne
 Nevím
7. Myslíte si, že trest smrti by odradil potenciální zločince od páčání trestné činnosti?
- Ano
 Ne
 Nevím
8. Jak se podle Vás naše společnost staví k trestu smrti?
- Většina je pro trest smrti
 Většina je proti trestu smrti
 Nevím
9. Zavedl/a byste absolutní doživotí?
- Ano
 Ne
 Nevím
10. Kdybyste si měl/a vybrat, zda v České republice bude zaveden trest smrti nebo absolutní doživotí, zvolil/a byste:
- Trest smrti
 Absolutní doživotí
 Nechal/a bych to, jak to je

Uveďte, do jaké míry souhlasíte s výroky:

11. Riziko odsouzení nevinného je vážnou námitkou proti trestu smrti.

Souhlasím	Spíše souhlasím	Nevím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím
-----------	-----------------	-------	-------------------	-------------

12. Trest smrti je nehumánní.

Souhlasím	Spíše souhlasím	Nevím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím
-----------	-----------------	-------	-------------------	-------------

13. Trest smrti pro pachatele těžkých zločinů přináší pocit spravedlivého zadostiučinění obětem a pozůstalým.

Souhlasím	Spíše souhlasím	Nevím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím
-----------	-----------------	-------	-------------------	-------------

14. Pouze trest smrti může zabránit nenapravitelným těžkým zločincům v opakování jejich činů.

Souhlasím	Spíše souhlasím	Nevím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím
-----------	-----------------	-------	-------------------	-------------

15. Trest smrti s sebou nese riziko možného zneužití.

Souhlasím	Spíše souhlasím	Nevím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím
-----------	-----------------	-------	-------------------	-------------

16. Ani společnost nebo stát nemají právo brát komukoli život.

Souhlasím	Spíše souhlasím	Nevím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím
-----------	-----------------	-------	-------------------	-------------